

PRINSESSA CESILIAN MUSIIKKIVALTAKUNTA

Satumaailmaan perustuva alkeisopetusmetodi standardbassoharmonikalle

Seminaarityö

Syksy 2013

Opettajan pedagogiset opinnot

Tampereen Yliopisto

Henna-Maija Vannemaa

Taideyliopiston Sibelius-Akatemia

Pianon, kanteleen, kitaran ja harmonikan aineryhmä/kirjallinen työ

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSKOHDDE JA -MENETELMÄ	6
3 LAPSEN KEHITYSVAIHEEN JA MUSIIKILLISEN KEHITYKSEN HUOMIOINTI SOITON OPETUKSESSA	9
3.1 Esioperationaalinen ja konkreettisten operaatioiden vaihe	9
3.2 Huomioita lapsen musiikillisesta kehityksestä	11
3.2.1 Soittamisen lähtökohdat 4–6-vuotiailla	12
3.2.2 Soittamisen lähtökohdat 6–7-vuotiailla	13
3.3 Lapsen musiikillisen minäkäsityksen huomioon ottaminen soittotunneilla	15
4 PRINSESSA CESILIAN MUSIIKKIVALTAKUNTA	17
4.1 Olipa kerran Prinsessa Cesilia...	17
4.2 Ensimmäinen soittotunti	19
4.3 Toinen soittotunti: Satu jatkuu	24
4.4 Kolmas soittotunti: Prinssi Gepposen keppostelut	26
4.5 Neljäs soittotunti: Lammen Taikalaulu	27
4.5.1 Taikalammen Surullinen Laulu	29
4.6 Viides soittotunti: Takaisin linnaan	30
4.7. Villin Lämmen Ceriffi – variaatio	31

5 OPPILAIKEN HAVAINNOINTI	32
5.1 Ensimmäinen soittotunti	32
5.1.1 Kerttu	32
5.1.2 Minttu	33
5.2 Toinen soittotunti	34
5.2.1 Kerttu	34
5.2.2 Minttu	35
5.3 Kolmas soittotunti	37
5.3.1 Kerttu	37
5.3.2 Minttu	38
5.4 Neljäs soittotunti	39
5.4.1 Kerttu	39
5.4.2 Minttu	41
5.5 Viides soittotunti	42
5.5.1 Kerttu	42
5.5.2 Minttu	43
5.6 Yhteenvedo opetuskokeilusta ja siitä, miten satu jatkui	44
6 POHDINTA	46

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1, Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta – oppikirjaluonnos

Liite 2, Taikakartta-peli

Liite 3, Pelikortit

1 JOHDANTO

Harmonikkaoppilaani Minttu (nimi muutettu) oli koko tutkimukseni lähtölaukaus. Ilman hänen rauhattomuuteen taipuvaista luonnettaan en ehkä olisi tullut edes ajatelleeksi uuden alkeisopetusmetodin kehittelyä. Mintun vaikeudet nuotin luvussa ja kärsimättömyys uusia asioita opetettaessa saivat minut pohtimaan lapsilähtöisempää tapaa tuoda musiikin maailma lapsen luo. Asia pyöri mielessäni, ja myöhään eräänä iltana sain selkeän vision Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunnasta ja sen hahmoista. Kirjoitin hahmojen nimet puhelimeni muistiin, ja aamulla katsoessani puhelintani minua olivat odottamassa Musiikkivaltakunnan asukkaat Prinsessa Cesilia, Prinssi Gepponen ja Fifi (eli C-duuri, G-duuri ja F-duuri).

Seuraavan viikon soittotunnille vein Mintulle ensimmäisen luvun Prinsessa Cesiliasta ja hänen leikeistään diskanttipuolen ystävien kanssa. Sadun edetessä ja soittotunnin kuluessa Minttu oli täysin sadun lumoissa ja oppi samalla paljon soittamisesta ja musiikin teoriasta tarinan, leikin ja pelin kautta. Mintun lahjakkuus soittajana pääsi valloilleen hänelle ominaisimmalla tavalla. Mintun puheessa esiintyy usein C-duurin tilalla "Prinsessa Cesilia", vaikka satumaailman jälkeen olemme edenneet vauhdikkaasti eteenpäin muiden alkeisoppikirjojen kappaleissa.

Harmonikansoiton alkeisoppikirjoja on olemassa useita, joten lähdin pohtimaan uutta tapaa lähestyä soittamisen aloittamista. Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta (Liite 1.) on soitto-

teknisesti pääpainoltaan bassopuolelta lähtevä ja täysin satumaailman kautta soiton teoreettisia ja teknisiä asioita esille tuova alkeisopetusmenetelmä. Lapsilähtöisyys oli keskeisin asia metodia pohtiessani. Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta -metodissa on aina uuteen soitotekniseen asiaan liittyvä tarina ja siihen pohjautuva oma sävellykseni, mutta opetuksessa on tarkoitus käyttää myös toista alkeisopetuskirjaa, joka sisältää lastenlauluja ja muita tunnettuja kappaleita. Tällä tavoin lapsi saa hyödyntää sadun avulla oppimiaan uusia asioita hänelle tutuissa kappaleissa.

Toivon tutkimuksestani ja sen tuloksista olevan iloa ja inspiraatiota harmonikansoiton opettajille ja oppilaille, ja toki myös muidenkin instrumenttien kanssa töitään tekeville.

2 TUTKIMUSKOHDE JA -MENETELMÄ

Tutkimukseni koostuu satumaailmaan pohjautuvan alkeisopetusmetodini "Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta" kehittämisestä ja sen soveltuvuuden testauksesta harmonikansoiton alkeisopetuksessa. Metodini on suunnattu 4–7-vuotiaille lapsille, jotka aloittavat soittoharrastuksensa standardbassoharmonikalla. Alkeisopetusmetodini perustuu siihen, että pienet lapset voisivat oppia musiikin teoriaa ja soittoteknisiä asioita omasta soittimestaan satumaailmaan verhottuna mahdollisimman lapsilähtöisellä tavalla. Käytännössä uusia asioita opitaan tarinoiden ja niihin pohjautuvien leikkien ja kappaleiden avulla. Vaikka teoreettisille asioille annetaankin metodissa uudet nimet (esimerkiksi C-duuri on Prinsessa Cesilia ja G-duuri

Prinssi Gepponen), ne pohjautuvat vahvasti oikeisiin termeihin, jotta lapsen on helppo oppia niiden merkitykset myös siirtyessään pois satumailmaan perustuvasta alkeisopetusmetodista.

Tein opetuskokeiluni eräässä suomalaisessa musiikkiopistossa. Tutkimuskohteenani oli kahden 7-vuotiaan tytön, Kertun ja Mintun (nimet muutettu) oppiminen. Molemmat aloittivat harmonikansoiton samaan aikaan. Kerttu ja Minttu olivat tuohon aikaan luonteeltaan hyvin erilaisia, mikä toi hyvän lähtökohdan opetusmenetelmäni analysointiin. Tutkimuksen teon aikaan Kerttu oli luonteeltaan rauhallinen ja tarkkaavainen ja Minttu taas rauhaton ja keskittymiskyvytön. Seurasin oppilaita viiden ensimmäisen soittotunnin ajan ja pidin näistä soittotunneista tarkkaa oppimispäiväkirjaa, jonka pohjalta analysoin satumailmaan perustuvan alkeisopetusmetodini soveltuvuutta lapsille.

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisen tutkimuksen pääpiirteisiin kuuluu ihmisen suosiminen tiedon keruun instrumenttina. Tutkijan on tärkeämpää luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksen menetelmää käyttäen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997, 160.) Tutkimukseni ehdottoman tärkeäksi tekijäksi muodostui osallistuva havainnointi eli vuorovaikutus valitsemini oppilaisiin ja sitä kautta saamani tiedon analysointi ja oppimateriaalin eteenpäin kehittäminen.

Kvalitatiivisen aineiston analysointi alkaa ja tapahtuu osittain samanaikaisesti aineistonkeruun kanssa (Anttila, 2005, 278). Aineiston analysointi oli välttämätöntä jokaisen oppitunnin jälkeen, sillä tein seuraavan soittotunnin tarinan, harjoitukset ja kappaleet vasta analysoituani edellisen soittotunnin toimivuuden oppimispäiväkirjan pohjalta. Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimussuunnitelman onkin tarkoitus muotoutua tutkimuksen edetessä olosuhteiden mukai-

sesti (Hirsjärvi ym., 1997, 160). Anttilan mukaan (2005, 282) laadullista tutkimusta ei kannata hahmottaa aineistolähtöiseksi tai teorialähtöiseksi, vaan näiden sijasta se kannattaa nähdä päättelyprosessina, jossa teorian ja käytännön näkökulmat vuorottelevat johtopäätösten muodostamisessa (Anttila, 2005, 282). Oli erityisen tärkeää selvittää jokaisen soittotunnin jälkeen, miten lapset kokivat soittotunneilla käydyt asiat. Oppimispäiväkirjojen sisältö antoi selkeän suunnan sadun etenemiseen ja mahdollisuuden muuttaa asioita, jotka olivat riskitilassa lapsen ajatusmaailman kanssa.

Laadullinen tutkimus on yleensä hypoteesiton, sillä tutkijan pyrkimyksenä on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Sitä, mikä on tärkeää, ei tutkija määrää. (Hirsjärvi ym., 1997, 160.) Minulla oli kuitenkin vahva oletus siitä, että musiikin alkeisopetus lapsilähtöisestä näkökulmasta sadun avulla ilmaistuna voisi olla toimiva alkeisopetusmenetelmä. Tämä lyhyt opetuskokeiluni kannusti minua jatkamaan menetelmän kehittelyä. Alkeisopetusmenetelmäni pitäisi tosin testata useammalla oppilaalla sen toimivuuden takaamiseksi, mutta uskallan väittää sen vähintäänkin toimivaksi tueksi alkeisopetukseen suurimmalle osalle 4–7-vuotiaista lapsista tämän otantani perusteella. Jokainen lapsi on erilainen ja omaa erilaiset musiikilliset lähtökohdat aloittaessaan soittoharrastuksen, joten on mahdotonta väittää menetelmää soveltuvaksi kaikille.

3 LAPSEN KEHITYSVAIHEEN JA MUSIIKILLISEN KEHITYKSEN HUOMIOINTI SOITON OPETUKSESSA

Tässä luvussa käsittelen lapsen kehitysvaiheita, musiikillista minäkäsitystä ja minäkuvan kehitystä suppeassa mittakaavassa. Käsittelen aiheita 4–7-vuotiaille lapsille suunnatun satumaailmaan perustuvan alkeisopetusmetodini kautta. Kaikki huomiot koskien satumaailma-alkeisopetusmetodiani on tarkemmin avattu luvuissa 4 ja 5. Koko Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta -alkeisopetusmetodini löytyy kirjallisen työni lopusta liitteestä 1.

3.1 Esioperationaalinen ja konkreettisten operaatioiden vaihe

Satumaailmaan perustuva alkeisopetusmetodini on suunnattu noin 4–7-vuotiaille lapsille. Piaget'n kehityopsykologisen teorian mukaan 4–7-vuotiaat ovat joko esioperationaalisessa vaiheessa tai juuri siirtymässä konkreettisten operaatioiden vaiheeseen.

Esioperationaalisen vaiheen aikana lapsi alkaa ajatella sisäistettyjen mallien ja operaatioiden avulla. Lapselta onnistuu myös mielikuvien avulla ajatteleva. Lapsen toiminta on kuitenkin sidonnaista ulkoa tulleisiin ärsykkeisiin. (Kuusinen 1991, 98.) Esioperationaalinen vaihe

kestää koko leikki-iän. Leikki on siis tärkeä osa soittotuntien sisältöä, sillä leikin varjolla lapsi kykenee omaksumaan uusia asioita kehitysvaiheeseensa nähden ominaisella tavalla. Mielikuvien kautta tapahtuva opetus on esioperationaalisessa vaiheessa lapselle ominaista, joten opettajan on erittäin tärkeää luoda lapsilähtöinen tapa opettaa teoreettiset ja soitannolliset asiat. Esimerkiksi rytmejä opetettaessa opettaja voi kertoa kahden kahdeksasosanuotin välillä olevan palkin olevan esimerkiksi "vauhtiraita". Näin lapsi omaksuu ajatuksen rytmin nopeudesta mielikuvan avulla. Oikeat nuottien ja rytmien nimet lapsi ehtii oppia vähitellen.

Lasten ajattelussa tapahtuu merkittäviä muutoksia siirryttäessä esioperationaalisesta vaiheesta konkreettisten operaatioiden vaiheeseen. Maailma ei representoidu enää vain joukkona staattisesti havaittavia mielikuvia niin kuin esioperationaalisessa vaiheessa, vaan pikemminkin konkreettisina objekteina, joiden käsittelyä hän kykenee mielessään ennakoimaan. Konkreettiset operaatiot -nimityksellä tarkoitetaan kykyä kuvitella konkreettisen tilanteen säätelyä ja suorittaa loogisia operaatioita tilanteen elementeillä. Havainnollistava esimerkki on muovailuvahakoe (Piaget & Inhelder 1974), jossa muovailuvahasta pyöritelty pallo kaulitaan tasaiseksi levyksi. Esioperationaalisessa vaiheessa oleva lapsi luulee muovailuvahan määrän muuttuneen, mutta konkreettisten operaatioiden vaiheessa lapsi ymmärtää muovailuvahan määrän pysyvän samana. (Ahola, 2004, 52.)

Konkreettisten operaatioiden vaiheeseen kuuluvat lapset ovat jo kouluiässä. Koulun aloittaneet oppivat koulutunneilla käyttäytymismalleja ja kotitehtävien teon. Samaan aikaan lapsi oppii soittotunneilla samoja käyttäytymismalleja yhdessä soitonopettajan kanssa: soittoläksyt harjoitellaan ja opettajaa kuunnellaan. Soitonopettajan täytyy muistaa 7-vuotiaiden lasten olevan kuitenkin vielä leikki-iässä, vaikka lapset kokisivat itsensä jo isoiksi koululaisiksi. He ovat vasta siirtymässä esioperationaalisesta vaiheesta konkreettisten operaatioiden vaiheeseen, joten mielikuvitusrikas ja luova musiikinopetus ovat edelleen erittäin tärkeässä ja keskeisessä roolissa.

3.2 Huomioita lapsen musiikillisesta kehityksestä

Lasten musiikillinen kehitys alkaa jo sikiövaiheessa. Nyt tarkastelun kohteena on kuitenkin vain alkeisopetusmetodille suunnattu ikäryhmä eli 4–7-vuotiaat. Peruslähtökohtana 4–7-vuotiaiden musiikilliseen kehitykseen ovat kotoa ja ympäristöstä saadut virikkeet:

*Onko lapsen kotona laulettu paljon tai kuunneltu musiikkia? Soittaako joku lapsen perheessä jotain soitinta?

*Onko lapsi yhdessä kavereiden kanssa keksinyt omia laulelmia? Soittaako lapsen kaveri jotain soitinta?

*Onko lapsi ollut musiikkileikkikoulussa tutustumassa musiikin maailmaan laulujen, leikien ja rytmisoitinten kautta?

Lähtökohtia on monia, joten on paljon mahdollista, ettei lapsi ole ollut musiikin kanssa tekemisissä ennen soittotuntien aloittamista. Kipinä soittoharrastukseen voi tulla mistä tahansa. Näin ollen jokainen lapsi on yksilö, jonka kanssa täytyy edetä lapsen sen hetkisen musiikillisen kehityksen ja käsityksen mukaisesti.

Swanwick ja Tillman (1986) ovat Piaget'n teoriaa hyödyntämällä esittäneet kokonaisvaltaisen vaiheteorian lapsen musiikillisesta kehityksestä. Teorian ensimmäisenä johtavana periaatteena on ajatus, että leikki on keino, jonka avulla lapsi koettaa saada selkoa ympäristöstään ja ymmärtää sitä. Leikin avulla lapsi muuntaa todellisuutta omiin tarpeisiinsa sopivaksi, hän sulauttaa ympäröivää maailmaa itseensä. Leikki on myös olennaisesti sidoksissa kaikkeen taiteelliseen toimintaan. Leikin kehittymisen vaiheet ovat näin ollen ohjaamassa lapsen musiikillista kehitystä. Tämä kehitys tapahtuu neljässä päävaiheessa, joista kolme ensimmäistä,

hallinta, jäljittely ja mielikuvitusleikki, on nimetty Piaget'n leikin teorian mukaan, ja neljänneksi on lisätty metakognitio, jolla tarkoitetaan kykyä tiedostaa omat musiikkia ja sen herättämiä tunteita koskevat ajatteluprosessit. Vaiheet ovat erillisiä, lähinnä iästä riippuvia ja ne seuraavat toisiaan säännönmukaisessa järjestyksessä. (Swanwick & Tillman Ahosen 2004, 53–54 mukaan.) Edellä mainittua mallia pidetään spekulatiivisena, sillä musiikillista kehitystä on vaikea tutkia luotettavin tuloksin empiirisesti. Vaikuttaa siis siltä, etteivät lasten musiikin tuottamista ilmeisesti säätelekään pelkästään sisäiset, biologisen kehityksen ohjaamat ajattelumallit. Musiikillisiin suorituksiin vaikuttavat erilaiset musiikinopetuksen käytännöt, erilaisten opettajien vaikutus ja kaiken kaikkiaan musiikillisten kokemusten määrä. (Ahonen 2004, 54; Swanwick 1994, 101.)

3.2.1 Soittamisen lähtökohdat 4–6-vuotiailla

Sadun ja leikin kautta tapahtuva musiikinopetus on tärkeässä roolissa. Lasten ajattelu on vahvasti sidoksissa mielikuvitukseen. Lapsi voi innostua käyttämään soitintaan abstraktisti keksimällä tehosteääninä satuihin tai luoden ääniä omille mielikuvitusolentoille tai kuvailemalla luonnon ääniä soittimen avulla (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkelä 1993, 78). Harmonikan alkeisopetuksessa lapset innostuvat valtavasti eri ääripäiden äänten tuottamisesta, esimerkiksi klustereiden soittamisesta niistä lähtevän ison äänen takia tai ilmanapin painamisesta, koska se kuulostaa kuin tuulen henkäykseltä tai harmonikan hengittämiseltä. Kun soittotunti on loppumassa, minulla on usein tapana painaa oppilaan harmonikan ilmanappia ja pyytää oppilasta kuuntelemaan, kuinka harmonikka nukahti tuisten syvään uneen. Silloin harmonikka on aika laittaa hetkeksi päiväunille laatikkoon ja avata se taas kotona, kun harmonikka on hetken lepäillyt. Usein oppilaan silmiin tulee ilkikurinen virne, ja oppilas tahallaan haluaa herättää harmonikan soittamalla isosti satunnaisia säveliä. Lapsen mielikuvitus ja luova ilmaisukyky kehittyvät musiikillisten elämysten kautta, joita hän itse tuottaa ja vastaanottaa (Hongisto-Åberg ym. 1993,79).

Alle kouluikäiset lapset kykenevät jo säilyttämään luontevasti pysyvän rytmin sykkeen, mikä ylläpitää sovittua tempoa. Lapsi pystyy myös muuttamaan tempoa tarkoituksellisesti (hidas, nopea). Myös tasa- ja kolmijakoinen rytmi hahmottuvat. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 78–79.) Satumaailmaan perustuva alkeisopetusmetodini tähtää pysyvän sykkeen ylläpitämiseen ja tahtilajin hahmottamiseen. Vaikka useimmat leikit ovat improvisatorisia, niissä tähdätään lopulta vakiintuneeseen tahtilajiin (esimerkiksi Prinsessa Cesilia pomppii neljä kertaa ja sen jälkeen hänen diskanttipuolen ystävänsä pomppivat neljä kertaa). Alkeisopetusmetodissani opetellaan 4/4-tahtilajin lisäksi myös 3/4-valssisäestys sadun kautta. Lapset hahmottavat molemmat tahtilajit tarinoihin piilotettujen teoriaoppien kautta ja pystyvät pitämään tahtilajin ja tempon koko kappaleen ajan.

3.2.2 Soittamisen lähtökohdat 6–7-vuotiailla

Kouluiän kynnyksellä lapsi kokee olevansa jo iso, lähes ”aikuinen”, mutta todellisuudessa leikki ja mielikuvitus ovat edelleen tehokkaita opetuskeinoja. Lapsen ajatus on jo kehittyneempää kuin alle kouluikäisellä, joten yksityiskohtaisemmatkin dynamiikkaan ja tempoon liittyvät musiikin ilmaisun keinot voidaan ottaa käyttöön (Hongisto-Åberg ym. 1993, 82). Näitä ovat esimerkiksi äänen voimakkuuteen viittaavat forte ja piano sekä diminuendo ja crescendo, ja nopeuteen viittaavat accelerando ja ritardando. Toki nämä tarkat nimitykset voidaan ottaa käyttöön jo nuoremmillakin lapsilla, jos soittoharrastus on edennyt siihen vaiheeseen.

Lapsi pystyy myös omaksumaan selkeitä kirjallisia rytmimerkkejä, lukemaan niitä ja soittamaan niiden mukaan (Hongisto-Åberg ym. 1993, 82). Satumaailma-opetusmetodissa bassopuolen rytmiiikkaa käsitellään mielikuvien kautta: basso voi pomppia, juosta tai seisoskella

paikoillaan. Vähitellen lapsi oppii, miltä nuo toiminnot näyttävät nuottiviivastolla. Päällekkäiset sävelet soitetaan yhtä aikaa ja vierekkäiset erikseen. Myös äänten kestot opetellaan mielikuvien avulla, esimerkiksi "savupiipullinen" neljäsosanuotti, "vauhtiraidalla" yhdistetyt kahdeksasosat ja "laiskimus" kokonuotti. Nuottimerkinnän opetteleminen irrallisena abstraktiona saattaa romuttaa koko luovan lähestymisen musiikkiin, joka kuitenkin on ollut aikaisemman musiikkikasvatuksen kantavana ajatuksena (Hongisto-Åberg ym. 1993, 82).

Lapsi on hyvä tutustuttaa kuuntelun kautta monipuolisesti musiikin eri tyyliin, sillä lapsi kykenee kuuntelun harjoittamisen ja opettajan opetuksen kautta tunnistamaan, kuuluuko kappale esimerkiksi nykymusiikkiin, klassiseen musiikkiin tai kansanmusiikkiin. Tämä ruokkii lapsen tietoisuuden musiikkimaun muodostumista, jolloin lapsi kykenee perustelemaan mielipiteitään. (Hongisto-Åberg ym. 1993, 82.) Alkuvaiheessa satumaaailma-opetusmetodia lapsi soittaa harjoitteita ja niihin kuuluvia kappaleita, mutta niihin ei musiikkityylillisesti kiinnitetä huomiota. Vähitellen kappaleiden lisääntyessä ja monipuolistuessa voidaan verrata, miten esimerkiksi valssisäestyksellä menevä Taikalammen Laulu eroaa alun kappaleista, tai miten Tattien Karnevaaliblues eroaa tyyllillisesti Prinssi Gepposen Keppostelulaulusta. Lapsella saattaa olla hyvinkin tarkkaavaisia ja omaperäisiä huomioita kappaleiden tyyleistä, joten on tärkeää antaa lapsen tehdä havainnot ensin itse. Tämän jälkeen opettaja voi täydentää lapsen vastausta omien näkemystensä mukaisesti.

3.3 Lapsen musiikillisen minäkäsityksen huomioon ottaminen soittotunneilla

Musiikillinen minäkäsitys rakentuu musiikilliseen vuorovaikutukseen perustuvien kokemusten pohjalta. Näitä ovat lapsen kokemukset kotona, päiväkodissa, koulussa ja toveripiirissä sekä ne havainnot, joita lapsi tekee ympäristöstään eri tilanteissa. (Haanpää, opinnäytetyö 2008, 19.; Anttila & Juvonen 2002, 58.) Jokainen lapsi on erilainen ja heitä on myös kohdeltava jokaisen omia yksilöllisiä tarpeita ja kykyjä mukaillen. Tämä haastaa tässä tapauksessa soitonopettajat käyttämään pienten lasten alkeisopettamisessa hyödyksi mielikuvitusta ja luovuutta, sillä lapsi ei välttämättä pysty vielä hahmottamaan musiikin teoreettisia ja symbolisia merkintöjä. Lapsi tarvitsee onnistumisen kokemuksia soitossaan ja positiivista kannustusta soittotuntien vuorovaikutuksessa opettajan kanssa rakentaakseen vahvan musiikillisen minäkäsityksen. Haanpään mukaan (2008, 19–20) lapsen yleisen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta on tärkeää, että erilaiset minäkäsitykset kehittyvät kannustavassa ja turvallisessa ympäristössä. Jotta musiikillinen minäkäsitys kehittyisi positiiviseksi, lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia musiikillisesta toiminnastaan ja häntä on kannustettava siihen erilaisin virikkein. Sekä musiikkiopisto-opetuksessa että alakoulun musiikin opetuksessa tulisi huolehtia lapsen musiikillisesta minäkäsityksestä. Kun lapsi saa rohkeasti toimia ja yrittää turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä, hän oppii kohtaamaan sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia. (Haanpää 2008, 19–20.)

Kannustaminen ja tukeminen ovat lapselle tärkeää. Satumaailma-opetusmetodissani lapsen luovuutta ja onnistumisen kokemuksia ruokitaan paljon improvisatorisilla harjoituksilla ja leikeillä. Niissä ei voi "epäonnistua", vaan lapsi saa kokemuksen taitojensa ja luovuutensa

riittävyyydestä. Tässäkin tilanteessa opettajan rooli on erittäin keskeinen, sillä ilman opettajan kannustavaa palautetta oppilas ei voi tietää, onko hän soittanut improvisatorisen harjoituksen onnistuneesti vai "epäonnistunut" siinä. Kommunikointia oppilaan ja opettajan välillä ei ole koskaan liikaa, ja etenkin opettajan pitää omassa roolissaan muistaa antaa kiitosta oppilaalle ja lähestyä häntä jatkuvasti positiivisuuden kautta. Toki negatiivistakin palautetta täytyy antaa, jos siihen tulee tarvetta, mutta sen voi tehdä lapselle soveltuvalla tavalla ja mahdollisimman positiiviseen sävyyn.

Vaikeustasoiltaan erilaiset musiikkiaiheiset pelit soitonopetuksen tukena ruokkivat lasten innostusta ja antavat lapselle onnistumisen kokemuksia. Soitonopettaja voi kehittää itse oppilailleen pelin kätkien siihen tärkeitä seikkoja oman instrumenttinsa teknisistä ja teoreettisista asioista. Pelatessa lapsi oppii uusia asioita huomaamattaan. Satumaailma-opetusmetodissani on käytössä Taikakartta-peli (Liite 2.), joka perustuu harmonikan diskanttipuolen näppäimistöön ja siinä oleviin säveliin. Pelin avulla lapset oppivat nopeasti sävelien paikat omasta soittimestaan sekä niiden nimet ja sijainnit nuottiviivastolla. On tärkeää, että jo koulussa olevat ja heitä pienemmätkin lapset pääsevät sisälle musiikin ja soittamisen maailmaan oman oivalluksensa kautta.

4 PRINSESSA CESILIAN MUSIIKKIVALTAKUNTA

4.1 Olipa kerran Prinsessa Cesilia...

Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta perustuu harmonikansoiton alkeisopetusmetodin sadun ja leikin kautta oppimiseen. Menetelmä on tarkoitettu niin sanotulle standardbassoharmonikalle, jonka perusbassot rakentuvat kvinttiympyrän mukaan. Tämän takia on luontevinta valita tämän alkeisopetusmetodin keskeiseksi säveleksi C, ja tästä syystä myös sadun päähenkilö on Prinsessa Cesilia (C). Lisäksi oppilas saa satuihin ja leikkeihin mukaansa Prinsessa Cesilian yläpuolella asuvan Prinssi Gepposen (G) sekä Prinsessan lemmikkieläimen Fifin (F), joka asuu Prinsessan alapuolella. Bassopuolen C-näppäin on harmonikoissa merkitty joko ”rypyläisellä timanttinäppäimellä” tai kuopalla. Näppäimen merkintätavassa voi olla poikkeuksia harmonikan mallista riippuen. Oppilas löytää C:n harmonikan bassosta joko etsimällä Prinsessan timantin tai kuopan, jos Prinssi Gepponen on lainannut Prinsessan timanttia. C:n löytämiseen voi käyttää apuna peiliä, sillä bassopuolta soitetaan vasemmalla kädellä, eikä soittaja voi nähdä bassopuolen näppäimiä.

Harmonikan standardbassojärjestelmä eli kytketty bassojärjestelmä sisältää kaksi niin sanottua perusbassoriviä, joista saadaan yksittäisiä matalia, suuren septimin äänialueella liikkuvia ääniä. Näiden lisäksi harmonikassa on neljä valmiiksi kytkettyä sointubassoriviä, joista saadaan yhtä näppäintä painamalla joko duuri-, molli-, septimi- tai vähennetty septimisointu

(Kuva 1.). Perusbasso- ja sointubassonäppäimiä vuorottelemalla tai painamalla yhtä aikaa saadaan erilaisia säestystapoja.

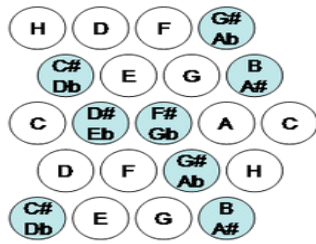

Kuva 1. Harmonikan bassopuolen näppäinten järjestys.

Sointujen tuottamiseen tarvitaan siis vähimmillään vain kahta sormea. Ensimmäisellä tunnilla etsitään oppilaan kanssa bassopuolelta C-duurisointu, jossa keskisormi on perusbassoäänessä ja etusormi sointubassoäänessä. Keskisormi ja etusormi muodostavat Prinsessa Cecilian ”jalat”, joiden avulla seisotaan paikoillaan, pompitaan ja juostaan (Nuottiesimerkit 3,4 ja 5). Näin oppilaalle muodostuu heti käsitys erilaisista säestysvaihtoehdoista leikin kautta.

Harmonikan diskanttipuolella eli oikealla kädellä soitettavalla manuaalilla sijaitsevat valkoiset näppäimet ovat perusääniä ja mustat näppäimet ylennyksiä tai alennuksia. Harmonikan diskanttipuolella on yleensä viisi riviä, jolloin uloin ja sisin rivi ovat apurivejä sormitusten helpottamiseksi, mutta lasten pienimmissä soittimissa rivejä voi olla esimerkiksi vain kolme, jolloin käytetään kolmea keskimmäistä riviä. Tästä syystä tämän alkeisopetusmetodin kapaleissa käytetään vain kolmea keskiriviä ja sormitukset ovat sen mukaiset. Suorat näppäinrivit diskanttipuolella muodostavat pieniä terssejä ja vinoittain menevät rivit kromaattisen asteikon (Kuva 2.).

Sisäreuna

Ulkoreuna

Kuva 2. Harmonikan diskanttipuolen näppäinten järjestys.

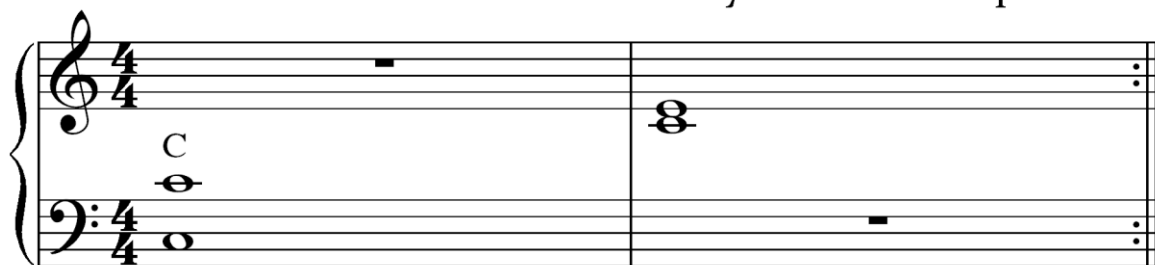
Diskanttipuolen näppäimet ovat aluksi oppilaille vain Cesilian, Gepposen ja Fifin ”ystäviä”, joille ei anneta heti nimiä. Aluksi tarvittavien sävelten sijainnit opetellaan muistamaan ulkoa ja vähitellen oppilas saa tietää niiden todelliset nimet. Aluksi oppilaille annettavat nuotit ovatkin vain ”karttoja”, joista oppilas voi seurata mitä tapahtuu. Toki oppilaalle voidaan kertoa joka tunnin yhteydessä sävelten oikeat nimet, mutta niiden muistaminen ei ole heti välttämätöntä, etenkin jos lapsi ei osaa vielä kirjoittaa tai lukea. Kappaleet tähtäävät koko ajan kohti C-duuriasteikon sävelistää, ja oppilas oppii vähitellen asteikon jokaisen sävelen nimen. C-duuriasteikon harjoittelua varten oppilaalle on kehitelty peli, ”Taikakartta”, jossa oppilaan täytyy löytää Prinsessan reitti takaisin linnaan. Reitistä muodostuu C-duuriasteikko (Liite 2).

4.2 Ensimmäinen soittotunti

Ensimmäisellä soittotunnilla tutustutaan harmonikkaan, kokeillaan diskanttipuolelta kirkkaita lintuääniä ja möreää karhun tassuttelua. Ilmanapilla ”hengitellään” rauhallisesti harjoitellen samalla palkeen vetämistä ulos ja työntämistä sisään. Käden asennosta huolehditaan tutustumalla haitaritonnttuun, joka kuuntelee oppilaan soittoa kyynärpään alapuolella, jotta tonttu kuulisi joka ikisen äänen tarkasti. Kyynärpää ei saa laskea liian alas kohti soittajan kehoa, muuten tonttu litistyy. Tonttu on myös peukalovahti, peukalo ei saa livahtaa diskant-

tikahvan taakse tai tonttu käy kutittelemassa sitä. Satua aletaan käydä läpi lapsille tutun Kapteeni käskee -leikin muunnoksella eli Prinsessa käskee -leikillä. Jos Prinsessa Cesilia seisoo paikallaan, kaksi diskanttipuolen ystävää seisovat Prinsessan jälkeen (Nuottiesimerkki 3.). Kuvaesimerkit ovat lopputunnilla opeteltavista kappaleista, joissa käytetään jo tiettyjä diskanttiaäniä bassoäänten ystävinä

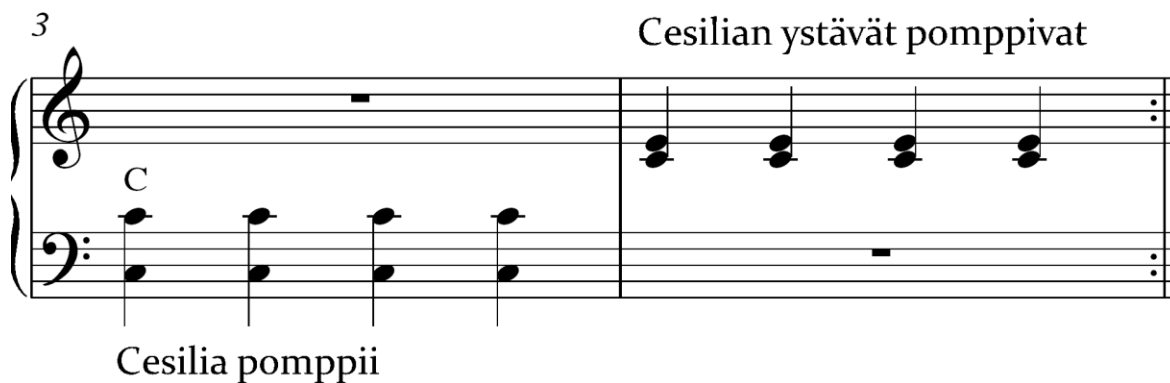
Cesilian ystävät seisovat paikoillaan

Cesilia seisoo paikoillaan

Nuottiesimerkki 3. Prinsessa käskee -leikin tahdit 1–2, jossa kädet soittavat vuorotellen pitkiä ääniä.

Jos Prinsessa Cesilia pomppii neljä kertaa, kaksi Prinsessan diskanttipuolen ystävää pomppivat Prinsessan jälkeen neljä kertaa (Nuottiesimerkki 4.).

Nuottiesimerkki 4. Prinsessa käskee -leikin tahdit 3–4, jossa kädet soittavat vuorotellen ta-saisia ääniä.

Jos Prinsessa Cesilia juoksee neljä "askelta", kaksi Prinsessan diskanttipuolen ystävää ottavat tämän jälkeen neljä "askelta" (Nuottiesimerkki 5.). Prinsessa käskee -leikki harjoittaa käsien eriaikaisuutta ja perustuu oppilaan omaan improvisaatioon rytmin ja sävelten osalta.

Cesilian ystävät juoksevat

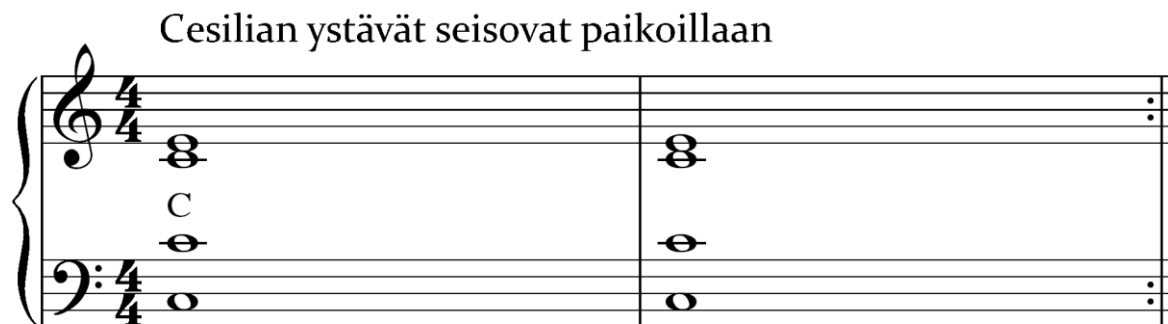
Cesilia juoksee

Nuottiesimerkki 5. Prinsessa käskee -leikin tahdit 5–6, jossa sormet soittavat vuorotellen ta-saisia ääniä.

Kun diskanttipuolella käyttää heti alussa kahta säveltä, oppilaan käden asento pysyy oikeanlaisena. Loogisinta oppilaalle on käyttää alussa samoja sormia kuin bassopuolella, eli etusormea ja keskisormea. Oppilas saa aluksi valita mitkä tahansa diskantin sävelet, mustia ja valkoisia näppäimiä sekaisin. Diskanttipuolen sävelten vapaan valitsemisen on tarkoitus innostaa oppilasta improvisaatioon ja siihen, ettei tarvitse pelätä mustiakaan näppäimiä.

”Juoksuttamalla” Prinsessa Cesiliaa oppilas oppii yhden tavallisimmista säestyskuvioista bassossa, eli perusbassoäänien ja duurisoinnun vuorottelun. On tärkeää valita alkuvaiheessa oppilaan huomaamatta myös tahtilaji. 4/4-tahtilaji on helposti toteutettavissa: Prinsessa pomppii neljä kertaa ja ystävät pomppivat neljä kertaa, tai Prinsessa juoksee neljä askelta ja ystävätkin juoksevat neljä askelta. Prinsessa käskee -leikkiä voi soittaa myös yhdessä opettajan kanssa, aluksi oppilas määrää tahdin bassopuolelta ja opettaja soittaa diskanttia ja sen jälkeen vaihdetaan rooleja.

Edellä olevat harjoitukset perustuvat käsien vuorotteluun. Näiden harjoitusten jälkeen harjoitellaan käsien yhtäaikaaisuutta. Prinsessa Cesilia ja diskanttipuolen ystävät seisovat paikoillaan yhtä aikaa (Nuottiesimerkki 6.), ja sen jälkeen juoksevat yhtä aikaa (Nuottiesimerkki 7.).

Cesilia seisoo paikoillaan

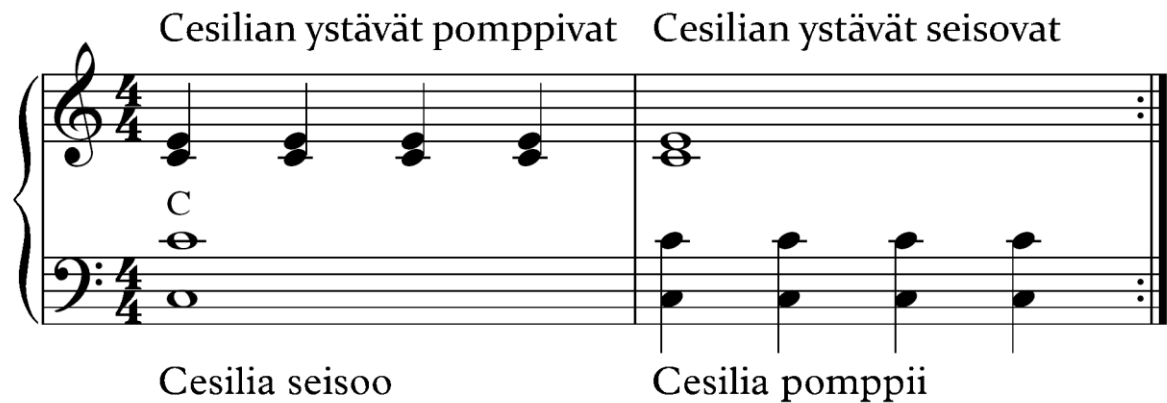
Nuottiesimerkki 6. Havaintokuva käsien yhtäaikaaisuudesta pitkin äänin.

Cesilia juoksee

Nuottiesimerkki 7. Havaintokuva käsien yhtäaikaaisuudesta sormia vuorottelemalla.

Käsien itsenäisyyttä harjoitellaan seuraavasti: Lisätään leikkiin osio, jossa Prinsessa Cesilia seisahtuu tukevasti paikalleen ja katsoo diskanttipuolen ystävien pomppimista. Diskanttipuolen ystävät seisahtuvat vastaavasti katsomaan Prinsessan pomppimista (Nuottiesimerkki 8.).

Nuottiesimerkki 8. Havaintokuva käsien itsenäisyydestä.

Oppilas voi keksiä myös itse Prinsessa käskee -leikkien pohjalta kappaleita. On tärkeää, että oppilas säveltää ensimmäiset omat laulunsa varhaisessa vaiheessa. Opettaja voi halutessaan nuotintaa syntyneet kappaleet.

Kun leikit ovat tulleet tutuksi C-duurissa, opetellaan bassosta uusi sointu, G-duuri eli Prinssi Gepponen. Oppilas matkustaa bassopuolella yhden kerroksen hissillä suoraan ylöspäin, jolloin Gepponen löytyy. Tämän jälkeen kaikki leikit toteutetaan ajatuksella ”Gepponen käskee”.

Leikkien jälkeen opetellaan kaksi kappaletta, jotka perustuvat tunnilla opeteltuihin asioihin. Oppilas saa kotitehtäväkseen säveltää omia pomppu- ja juoksukappaleitaan Prinssin ja Prinsessan avulla sekä ensimmäisiksi soittoläksyikseen Prinsessan ja Prinssin Pomppulaulun (Liite 1.) sekä Prinsessan ja Prinssin Juoksulaulun (Liite 1.). Kappaleissa oikea käsi soittaa aina C-duurin ja G-duurin kanssa tietyt sävelet. Nämä diskanttipuolen ystävät ovat pohjana tuleville kappaleille ja auttavat oppilasta muistamaan, mikä basso tulee minkäkin sävelen kanssa. Prinsessa Cesilian eli C-duurin ystävät diskanttipuolella ovat c ja e, ja Prinssi Gepposen eli G-duurin ystävät ovat h, d ja f. Aluksi oppilas voi soittaa diskanttipuolen sävelet samoilla sormilla, eli etusormella ja keskisormella. Tämä auttaa oppilasta oppimaan diskanttipuolen sävelten ja sointujen yhteen soittamisen. Kun oppilas oppii käsien yhtenäisyyden ja

eriaikaisuuden harjoituskappaleiden rytmimuunnosten myötä, otetaan mukaan sormitukset eli opetetaan oppilaalle kuinka ”Harmonikkaeläin” kävelee. Sen etujalat ovat etusormi ja keskisormi (sormitukset 2 ja 3) ja takajalat peukalo ja nimetön sormi (sormitukset 1 ja 4). Harmonikkaelukan kävelyä harjoitellaan aluksi ilman soitinta, ja kävelyn tuntuessa mukavalta siirretään Harmonikkaeläin näppäimistölle. Näillä sormipareilla soittaminen voi tuntua oppilaasta aluksi haastavalta, mutta on tärkeää lisätä sormitukset alkuvaiheessa, jotta lapsen käsi harjaantuu käyttämään eri sormia.

4.3 Toinen soittotunti: Satu jatkuu

Toisen soittotunnin alussa kerrataan ensimmäisellä soittotunnilla opittuja asioita, eli leikitään Prinsessa käskee- ja Prinssi käskee -leikkejä ja soitetaan soittoläksyjä. Tämän alkeisopetusmetodin tarkoitus on, ettei oppilaan tarvitse suoriutua harjoituksista ja läksykappaleista virheettömästi. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei haittaa jos esimerkiksi läksykappaleiden tahtien väliin jää turhia taukoja oppilaan vaihtaessa diskantin ja bassoäänten paikkaa. Tärkeintä on, että oppilas on omaksunut kappaleen ja harjoitusten idean ja löytää oikeat näppäimet. Kappaleita soitetaan muutamaan kertaan läpi tunnilla ja sen jälkeen ne jätetään ”hautumaan”. Kappaleita soitetaan vielä tulevilla soittotunneillakin, joten lapsen omaksumiskyvyn ja soitotekniikan kehittymistä on helppoa ja mielenkiintoista seurata tunnista toiseen.

Lapsi kaipaa kuitenkin uutta, joten sadussa mennään eteenpäin. Tällä kerralla Prinsessa ja Prinssi saavat uuden kaverin bassopuolelle, Fifin eli F-duurin. Fifi on Prinsessan lemmikkieläin, joten se asuu ihan Prinsessan alapuolella. Oppilas saa itse valita mikä eläin Fifi on. Tarkoitus on saada oppilas hahmottamaan bassopuolen äänten linja. Siirtyminen G-duurista takaisin C-duuriin on käytännössä sama, kuin siirtyminen C-duurista F-duuriin, ja päinvastoin. Jos oppilaalla on hankaluuksia hahmottaa Fifin paikka bassopuolella, opettaja voi näyttää omalla harmonikallaan miten käsi liikkuu tai siirtää oppilaan sormia C-duurista F-duuriin

tai käyttää apuna peiliä. Kun F-duuri on löytynyt, leikitään Fifi käskee –leikkejä oppilaan itse valitsemilla diskanttiäänillä.

Leikkien jälkeen opetellaan uusi kappale, Prinsessan ja Fifin Retkilaulu (Liite 1.). Laulu kertoo Prinsessan ja Fifin metsäretkestä, jolla väistellään mustikkapensaita ja kiivetään kukkuloiden yli (Nuottiesimerkki 9.). Mustikkapensaat ovat diskanttipuolen mustia näppäimiä ja kukkuloiden yli kiipeämisellä luodaan oppilaalle mielikuva sormien ja näppäinten järjestyksestä.

Musical notation for 'Prinsessan ja Fifin Retkilaulu' (Nuottiesimerkki 9). The piece is in 4/4 time and consists of four measures. The first measure is labeled 'Suora tie' and features a C major chord (C4, E4, G4) in the right hand and a C major bass line (C3, E3, G3) in the left hand. The second measure is labeled 'Mustikkapensaiden väistely' and features an F major chord (F4, A4, C5) in the right hand and an F major bass line (F3, A3, C4) in the left hand. The third measure is labeled 'Suora tie' and features a C major chord (C4, E4, G4) in the right hand and a C major bass line (C3, E3, G3) in the left hand. The fourth measure is labeled 'Kukkulan ylitys' and features a C major chord (C4, E4, G4) in the right hand and a C major bass line (C3, E3, G3) in the left hand. The piece ends with the instruction 'Kukaan ei pompi'.

Nuottiesimerkki 9. Prinsessan ja Fifin Retkilaulu tahdit 1–4.

Kappaleessa on kaksi uutta säveltä (g ja a) ja käden paikka vaihtuu. C-duurin ystävät ovat nyt e- ja g-sävelet, ja F-duurin ystävät ovat f- ja a-sävelet. Oppilas hahmottaa Fifin ystävien eli f- ja a-sävelien paikat helpommin, kun mielikuvana on väistellä mustikkapensaita (katso kuva 2 miten f ja a sijoittuvat harmonikan diskanttipuolelle). Sormitukset pysyvät samanlaisina, eli Prinsessan ystävät soitetaan etusormella ja keskisormella, ja Fifin ystävät soitetaan peukalolla ja nimettömällä. Kappaleessa hyödynnetään Prinsessa käskee -leikin osiota, jossa diskanttipuolen ystävät seisahtuvat katsomaan Prinsessan pomppimista (Kuva 8.). Sama idea toistuu myös Fifillä. Tarkoitus on luoda mielikuva, että oikea käsi muodostaa reitin, jota pitkin Prinsessa ja Fifi pomppivat metsässä. Aluksi pompitaan suoraa tietä pitkin (pällekkäiset e- ja g- sävelet) ja sen jälkeen Fifi väistelee mustikkapensaita (f- ja a-sävelet). Kappale alkaa C-duurilla, eli metsäretkelle lähdetään Prinsessan johdolla. Fifi pomppii perässä väistellen mustikkapensaita, jonka jälkeen Prinsessa jatkaa matkaansa suoraa tietä pitkin. Sitten eteen

ilmaantuukin ensimmäinen kukkula tahdissa neljä! Oppilas joutuu ensimmäisen kerran soittamaan yksittäisiä säveliä tietyssä järjestyksessä, joten bassopuolella on tämän tahdin ajan taukoa. Näin oppilas pystyy keskittymään pelkästään diskanttipuolen näppäimiin. Kukkulan sävelet johdattavat f- ja a-säveliin, joten kappale jatkuu Fifin johdolla. Tämän rivin lopussa on metsän korkein kukkula, eli soitetaan ylimpien sävelien muodostama kuvio. Kappaleen viimeinen rivi on sama kuin ensimmäinen, mutta rivin lopussa oleva kukkula korvataan vain pitkällä e- ja g -äänillä ja bassossa C-duurisoinnolla. Kappale harjoitellaan kädet erikseen ja soittamalla oppilaan kanssa sitä yhdessä hitaasti. Oppilas voi tehdä kappaleesta omia muunnelmia, oikea käsi voi pomppia yhtä aikaa vasemman käden kanssa tai bassokompin voi muuttaa juoksubassoksi. Oppilas saa kotitehtäväkseen kokeilla tehdä pieniä kappaleita, joissa käytetään C- ja F-duuria.

4.4 Kolmas soittotunti: Prinssi Gepposen keppostelut

Joka soittotunnin alussa on tärkeää muistella oppilaan kanssa läpi kaikki jo aiemmin opetellut kappaleet. Jos kappaleet ovat oppilaalla muistissa, voidaan siirtyä seuraavaan haasteeseen. Tämän uuden kappaleen tarkoituksena on yhdistää kaikki opitut soinnut ja diskanttipuolen äänet sekä muuttaa jo aiemmin opitut kappaleet uudeksi. Prinssi Gepposen Keppostelulaulu (Liite 1.) kertoo siitä, kuinka Prinssi Gepponen harmistui huomattuaan Prinsessan ja Fifin lähteneen kahdestaan retkelle. Prinssi Gepponen päättää tehdä Prinsessan ja Fifin kävelyretkelle kepposen. Kappale alkaa samalla tavalla kuin Prinsessan ja Fifin laulu, mutta ensimmäinen kukkula korvautuu tahdilla, jossa bassoon tulee G-duuri ja diskanttipuolelle ”kepposteluäänet” g-f-e-d (Nuottiesimerkki 10.). Oppilaalle voi kuvainnollistaa äänet tikapuiksi alaspäin.

Keppostelu alkaa! Prinssi
muuttaa kukkulan tikkaiksi
alaspäin!

Nuottiesimerkki 10. Prinssi Gepposen Keppostelulaulu tahdit 1–4.

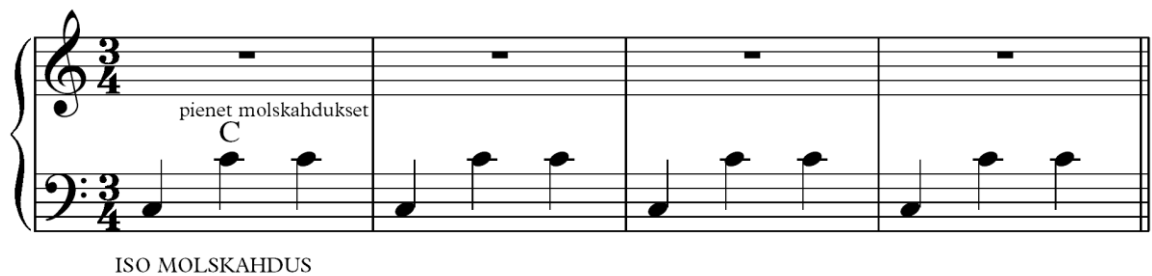
Näiden kepposteluäänten myötä Prinssi Gepponen vaihtaakin kappaleen Prinsessan ja Prinsin Pomppulauluksi. Näin oppilas saa hyödyntää jo osaamiaan kappaleita, mutta haasteena on löytää bassopuolelta oikeat soinnut sekä muuttaa käden paikkaa. Kappaleen viimeisessä tahdissa on myös uusi lopetus. Kappaletta on tärkeää soittaa kädet erikseen, jotta lapsi saa keskittyä vuorollaan sointuvaihdoksiin ja diskanttipuolen sävelten vaihtoihin. Bassopuolen komppi voi olla aina sidottu lapsen sen hetkisiin kykyihin, se voi olla aluksi vain pitkä konuotti eli ”seisoskelubasso” ja myöhemmin pomppiva tai juokseva basso.

4.5 Neljäs soittotunti: Lammen Taikalaulu

Tämän ja edellisen tunnin välissä voi soittaa tuttuja kappaleita muista alkeisoppikirjoista, sillä perussoinnut, säestyskuviot ja diskantin äänet ovat hallussa. On olemassa lukuisia lapsille tuttuja lauluja, jotka perustuvat C-, F- ja G-duurisoinnutukseen. Usein lapset myös toivovat jotain tuttua, esimerkiksi koulussa, musiikkileikkikoulussa tai päiväkodissa laulettua laulua soittoläskykseen.

Oppilaan osatessa kaikki edellisillä tunneilla opitut asiat voidaan siirtyä eteenpäin. Nyt on tarkoitus ottaa käyttöön kaikki C-duuriasteikon äänet ja opetella vielä yksi uusi bassosäestys

$\frac{3}{4}$ - tahtilajissa eli valssi. Tarina jatkuu näin: Prinsessa ja Fifi ovat aluksi nälkästyneitä, kun Gepponen oli tullut keppostelevaan heidän retkelleen, mutta pian ystävykset naureskelevat Prinssin keppostelulle hersyvästi ja Prinsessa ehdottaa kilpajuoksua kauniin lammen rannalle. Lammelle saavuttuaan Prinssi Gepponen, Prinsessa Cesilia ja Fifi saivat idean heitellä kivillä ”leipiä” lammen pintaan. Lammen pinta on niin tasainen, että siihen muodostuisi kauniita kuvioita. Lampi on sen takia erikoinen, että heitetyt kivet molskahtavat vain kolme kertaa, ensin tulee yksi iso molskahdus ja sen jälkeen kaksi pienempää. Tämä on pohjana uuden bassokompin opettamiselle. Aluksi tulee perusbassosta möreä ”molskahdus”, sen jälkeen sointubassolla kaksi pientä ”molskahdusta” (Nuottiesimerkki 11.)

Nuottiesimerkki 11. Taikalammen Laulu tahdit 1–4.

Oppilas voi kokeilla ”heittää kiviä” C-duurilla, F-duurilla ja G-duurilla. Lapsen mielikuvitus on tässä suuressa osassa: jos lapsi hahmottaa perusbasson painalluksen ensimmäiseksi isoksi molskahdukseksi ja sointubassot kahdeksi pieneksi, kompin oppiminen käy nopeasti. Uuden kappaleen nimi on Taikalammen Laulu (Liite 1.). Oikea käsi soittaa yhtä aikaa vain ison molskahduksen kanssa. Ääniltään oikea käsi myötäilee jokaisen basson duurikolmisoinnun ääniä. Tämä kappale on huomattavasti edellisiä haastavampi, mutta tärkeintä on, että oppilas oivaltaa uuden bassokompin idean ja oikean käden äänet ja rytmin suhteessa siihen. Ei haittaa, vaikka kappaleessa tulisi mietintätauvoja äänien ja sointujen vaihtuessa, sujuvuus tulee ajan kanssa. Uuden asian oivaltaminen on tärkeintä. Taikalammen Laulun jälkeen kaikki C-duuriasteikon sävelet on soitettu läpi.

4.5.1 Taikalammen Surullinen Laulu

Lammen Taikalauluun voi tehdä lisätarinan. Se menee näin: Prinsessa Cesilialla ja Fifillä on niin kova jano, että he päättävät hörpätä Taikalammesta vettä. Prinssi Gepposta ei janottanut. Lampea ei kuitenkaan turhaan kutsuttu Taikalammeksi! Pian Prinsessa ja Fifi tuntevat olonsa todella surullisiksi – he ovat molskis-taian vaikutuksessa! Molskis-taika muuttaa kaiken surulliseksi. Tässä vaiheessa oppilaalle näytetään uutta nuottia Taikalammen Laulusta (Nuottiesimerkki 12.), tällä kertaa se on muuttunut Taikalammen Surulliseksi Lauluksi. Molskis-taian lyhenne on pelkkä m-kirjain, joten nuottiin saadaan C:n kohdalle kätevästi Cm (c-molli) ja F:n kohdalle Fm (f-molli).

Nuottiesimerkki 12. Taikalammen Surullinen Laulu tahdit 5–9.

Molli soitetaan harmonikan bassosta siten, että etusormea siirretään yksi rivi pidemmälle (Kuva 1.). Gepponen säilyy duurisointuna, sillä hän ei juonut lammesta vettä. Myös oikean käden äänissä on muutoksia, oppilas saa itse etsiä kaikki nuotissa muuttuneet asiat. Nuottiin laitetaan tilapäisalennusmerkit, jotta oppilas hahmottaa helposti diskanttipuolen muutettavat sävelet. Näin oppilasta ohjataan mollisointujen ja mustien näppäinten maailmaan. Kun oikeasta kädestä on opeteltu kaksi mustaa ääntä (es ja as), voi oppilas yrittää muuttaa kaikki aiemmin opitut kappaleet surullisiksi! Muuttamisperiaate on aina sama: Cesilia ja Fifi ovat mollisointuja, ja oikeassa kädessä e-äänestä tulee aina es ja a-äänestä as.

4.6 Viides soittotunti: Takaisin linnaan

Taikalammen Laulu -kappaleen jälkeen kaikki C-duuriasteikon sävelet on opeteltu. Kun Prinsessa Cesilia, Prinssi Gepponen ja Fifi ovat lopettaneet kivien heittelyn, alkaa ilta jo hämärtää eikä kukaan muista tarkkaa reittiä takaisin Prinsessan linnaan! Äänien tunnistamista varten oppilaalle voi askarrella Prinsessan reitti takaisin linnaan -pelin eli Taikakartan (Liite 2.), jossa kuljetaan harmonikan valkoisia ja mustia näppäimiä pitkin. C-duuriasteikon sävelet muodostavat oikean reitin takaisin Prinsessan linnaan. Peliin kuuluvat myös pelikortit, joissa on C-duuriasteikon sävelet ja paikat viivastolla (Liite 3.). Kortit mahdollistavat erilaisten peliversioiden tekemisen. Visuaalisuus on lapselle tärkeää, joten pelin kautta sävelten opettelu on huomattavasti mielekkäämpää tässäkin tapauksessa kuin teorialmainen lähestymistapa.

Kun reitti takaisin Prinsessan linnaan on löytynyt, on viimeisen kappaleen aika. Prinsessa, Prinssi ja Fifi ovat juuri menossa väsyneinä takaisin sisälle linnaan löydettyään viimeinkin reitin kotiin, kun yhtäkkiä jostain kantautuu outoa metakkaa. Linnan pihalla on sadoittain pieniä tatteja! Tarkemmin kuunneltuna tatit soittavat ja laulavat jotain kappaletta. Tatit ovat tulleet hakemaan Prinsessa Cesiliaa, Prinssi Gepposta ja Fifiä mukaan Tattien Karnevaaleihin! On Tattien juhlailla ja aika opetella Tattien Karnevaaliblues -kappale (Liite 1.). Kappaleen idea pohjautuu tällä kertaa oikean käden sormien asentoon. Sormien asento pysyy identtisenä koko kappaleen ajan, joten soittajan täytyy vain siirtää kätensä eri paikkaan diskanttinäppäimistöllä (sormien asento pysyy identtisenä mikäli soittajalla on 5-rivinen harmonikka). Tattien Karnevaaliblues -kappaleessa käytetään myös mustia näppäimiä eli mustikapensaita, ja niiden oikeat nimet voi opetella pelilaudan avulla. Bassopuolella on tällä kertaa pelkät bassoäänet, joten vasemman käden sormet voivat levätä koko ajan samoilla paikoilla.

4.7. Villin Lännen Ceriffi -variaatio

Olen kehitellyt ja testannut myös pojille suunnattua Villin Lännen Ceriffi -versioita. Se etenee käytännössä samalla tavalla kuin Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta, ainoastaan tarinan kulussa on hahmojen vaihdon takia eroavaisuuksia. Hahmoina ovat Villin Lännen seriffi nimeltään Ceriffi, Länkkäri Gepponen ja Fifi. Tosin mitään estettä ei ole käyttää Prinsessa-versiota myös poikalapsille, mutta tietyssä ikävaiheessa pojilla voi olla iso kynnys hypätä niin sanotusti "tyttöjen" maailmaan. Villin Lännen Ceriffiä testasin 6-vuotiaan pojan kanssa, joka omaksui tarinan innokkaasti. Hän kutsui bassopuolen sointuja pitkään Ceriffiksi, Gepposeksi ja Fifiksi sadun päätyttyäkin. Diskanttipuolen äänet opeteltiin aikaisessa vaiheessa pelilaudan avulla, jotta nuotinluku kehittyisi yhtä matkaa uusien kappaleiden kanssa. Diskanttipuolen äänet ovat kuitenkin usein pelkkiä bassopuolen sointujen "ystäviä", aivan kuten Prinsessa-metodissakin. Oikeat äänten nimet tulivat tutuiksi vähitellen tarinoiden edetessä.

5 OPPILAIKEN HAVAINNOINTI

Testasin satumaailmaan perustuvaa alkeisopetusmetodiani kahdella 7-vuotiaalla oppilaallani, Kertulla ja Mintulla (nimet muutettu). Seurasin oppilaiden kehittymistä, käyttäytymistä ja suhtautumista alkeisopetusmateriaaliini viiden soittotunnin ajan. Pidin soittotunneista oppimispäiväkirjaa ja kokosin havaintojeni pohjalta Kertun ja Mintun tuntikohtaiset tapahtumat.

5.1 Ensimmäinen soittotunti

5.1.1 Kerttu

Oppilas Kerttu on rauhallinen ja keskittyvä. Olimme ehtineet tutustua ennen sadun aloittamista jo C- ja G-duuriin, joten bassoäänet löytyivät helposti. Kerttu omaksui sadun kuvitellen C-bassonäppäimen olevan todella Prinsessa Cesilian timantti. Oma epävarmuuteni sadun toimivuudesta hälveni tunnin kuluessa, kun huomasin Kertun hymyilevän valloittavasti joka kerta kuullessaan mitä Prinsessa ja Prinssi seuraavaksi leikkisivät. Harjoitukset sujuivat hyvin ja Kertun kanssa edettiin tehtävästä toiseen vikkellästi. Juoksubasso, eli perusbasson ja

sointubasson vuorottelu, oli aluksi haastavaa, sillä Kertusta oli luontevampaa aloittaa "juokseminen" etusormella eli sointubassolla. Selvisin tästä kertomalla, että Prinsessan on pakko aloittaa juokseminen aina möreällä perusbassolla, jotta ensimmäinen askel olisi tukeva ja Prinsessa pysyisi paremmin tasapainossa – muutoin Prinsessa voisi kaatua kumoon. Tämän mielikuvan annettuani Kerttu aloitti säestyksen aina perusbassosta, joka mielestäni kuvaa erityisen hyvin lapsen mielikuvituksen määrää. Antamalla asioille eri nimet oppilas voi visualisoida mielessään tapahtumia huomattavasti helpommin kuin antamalla täysin teoreettisen pohjan soitolle. Tunnin lopussa huomasin puutteen suunnitelmassani, sillä en ollut valmisteellut oppilaalle läksykappaletta. Kerttu selvästi kaipasi kotiläksyä, joten kehitin nopeasti Prinsessan ja Prinssin Pomppulaulun sekä Prinsessan ja Prinssin Juoksulaulun, jotka perustuivat tunnilla soitettuihin tehtäviin. Kappaleet opeteltiin ulkoa, ja kannustin Kerttua kokeilemaan lauluja eri tavoilla: pitkällä bassoilla ja kummallakin kädellä yhtä aikaa. Lisäksi Kerttu voisi säveltää omia pomppu- ja juoksulauluja käyttämällä diskanttipuolella haluamiaan säveliä ja muuntelemalla bassoäänten pituuksia.

5.1.2 Minttu

Oppilas Minttu on luonteeltaan rauhaton ja hänellä oli vaikeuksia keskittyä tehtäviin. Ennen sadun aloittamista olin yrittänyt opettaa Mintulle aikaisemmilla soittotunneilla erästä kappaletta suoraan nuotista. Minttu ei halunnut edes yrittää opetella nuotteja ja rytmejä, vaan ilmoitti ettei ymmärrä nuoteista yhtään mitään. Minttu halusi vain riuhtoa haitarista niin monta ääntä yhtä aikaa kuin vain kykeni. Minttu oli kimmoke satumaailmaan perustuvan opetusmetodin kehittämiseen. Minua kiinnosti, kuinka voisin saada levottoman lapsen oppimaan soiton alkeet. Ensimmäisellä satutunnilla yllätyin huomattavasti, miten valtava mielikuvituksen määrä Mintulla on! Minttu täydensi satua, ja oli todella innoissaan tunnilla tehtävistä harjoituksista. Hän malttoi kuunnella, ja jopa komensi opettajaa olemaan hiljaa, että saisi soittaa. Opettajana oli helpompaa aloittaa satumaailma Mintun kanssa, sillä olin saanut varmuutta sadun toimivuudesta Kertun soittotunnilla. Soittaminen oli vielä haastavaa ja hitaampaa harmonikan liian pitkien olkaimien takia, mutta Minttu ymmärsi perusideat hyvin. Eh-

dimme soittaa pomppu- ja juoksutehtäviä käsillä erikseen ja hieman myös yhteen, joten opet-
telemme vasta seuraavalla tunnilla käsien yhtä- ja eriaikaisuutta. Annoin Mintulle samat läk-
sykappaleet kuin Kertulle ja myös tekemäni nuotit niistä "kartaksi", jotta Minttu näkisi mille
hänen soittamansa äänet näyttävät viivastolla.

5.2 Toinen soittotunti

5.2.2 Kerttu

Kerttu oli oppinut viikon aikana hienosti ensimmäisellä soittotunnilla opetellut asiat. Erilaiset
bassosäestykset eli pomppu- ja juoksubasso löytyivät yllättävän helposti ja läksykappaleetkin
olivat hyvässä muistissa. Kerttu oli tehnyt myös oman kappaleen pohjautuen pomppu- ja
juoksulauluihin muutellen taitavasti niiden rytmejä. Kertun omassa kappaleessa vasemman
käden säestys oli välillä "pomppiva" ja välillä "juokseva", ja oikea käsi vaihteli sävelten jär-
jestyksiä toisinpäin kuin ne olivat olleet Prinsessan ja Prinssin Pomppu- ja Juoksulauluissa.
Lapsen luovuus oli päässyt heti valloilleen, mikä oli ilo huomata.

Opettelimme toisella tunnilla uuden soinnun, F-duurin, joka on satumaailmassa nimeltään
Fifi. Fifi on Prinsessan lemmikki, ja sijaitsee bassopuolella Prinsessan alapuolella. Kerttu sai
itse valita mikä eläin Fifi on. Kertun mielestä Fifi on koira. Fifillä leikittiin aluksi samoja
leikkejä kuin Prinsessalla ja Prinssillä ensimmäisellä tunnilla, eli Fifi käskee -leikkiä, mutta
nyt diskanttipuolelta otettiin oppilaan satunnaisesti valitsevat äänet eli Fifin "eläinystävät"
mukaan. Kerttu löysi F-duurin nopeasti bassopuolelta ja oivalsi minkälaisen linjan G-, C- ja
F-duuri muodostavat.

Uutena kappaleena harjoiteltiin Prinsessan ja Fifin Retkilaulu. Kappale opeteltiin korvakuulolta, mutta näytin oppilaalle nuotin, jonka pohjalta kerroin kappaleeseen liittyvän sadun kulun. Oppilas oppii samalla sointumerkit, sillä Prinsessa Cesilian lempinimi on tietenkin aina "C" ja Fifin "F". Diskanttipuolella Cesilian ja Fifin kavereiksi tulevat uudet sävelet ja basso-puolella harjoitellaan menoa C-duurista F-duuriin. Laulu pohjautuu lisäksi käsien itsenäisyyteen. Basso pomppii, ja oikealla kädellä soitetaan ikään kuin Prinsessan ja Fifin kävelyreitti. Prinsessa kulkee aina tasaista tietä (jolloin oikealla kädellä on pohjassa päällekkäiset e- ja g-äänet), ja Fifi väistelee mustikkapensaita eli mustia ääniä (äänet ovat f ja a, joiden väliin jää mustia näppäimiä kuvastamaan mustikkapensaita). Tarkoitus on soittaa kappale tietyillä sormituksilla eli joka sormelle on oma kotipesä: e- ja g-äänet soitetaan etu- ja keskisormella, ja f- ja a-äänet peukalolla ja nimettömällä. Olin oletanut, että sormitusten kanssa tulee aluksi vaikeuksia, mutta Kerttu omaksui sormien paikat ja vaihdot sormiparilta toiselle todella nopeasti. Prinsessan ja Fifin Retkilaulu -kappaleen ja siitä kertovan sadun (Liite 1.) avulla Kerttu omaksui helposti kaikki uudet asiat. Oikeat bassot löytyivät heti, ja oikean käden uudet sävelet jäivät nopeasti muistiin. Läksyksi Kerttu sai tunnilla opetellun kappaleen lisäksi kaikki aiemmatkin kappaleet. Kannustin Kerttua myös säveltämään oman kappaleen, jossa voisi käyttää Prinsessan ja Fifin kävelyretki -kappaleessa olevia säveliä ja sointuja.

Satumaailmaan pohjautuva opetus on lähtenyt todella hyvin Kertun kanssa liikkeelle. Kerttu on luonteeltaan rauhallinen ja kuuntelee aina loppuun asti mitä seuraavaksi tehdään. Harmonikka oli Kertulle vielä liian iso, joten soittoasento hieman kärsii ja palkeenkäytössä on hankaluuksia.

5.2.3 Minttu

Minttu oli oppinut hienosti Pomppulaulun, mutta Juoksulaulussa juoksubasso kulki väärinpäin, eli sointubasso meni pohjaan ennen bassoääntä. Saimme sen korjattua kuvittelemalla, että Prinsessa tai Prinssi ei pysy pystyssä, jos möreä bassoääni ("tukevampi askel") ei mene ensin pohjaan. Vaikeuksia tuotti edelleen bassopuolen G-duurista C-duuriin meno. Kun Minttu yritti soittaa G:stä takaisin C:hen, sormet kääntyivät aina C- ja G -perusbassojen

päälle. Pyysin Minttua kurkistamaan bassopuolelle, että hän muistaisi millä rivillä etusormen paikka on.

Minttu oli toisella soittotunnillakin rauhaton ja huusi välillä vihaisesti "SEIS", kun yritin näyttää hänen harmonikastaan uusien sävelten paikkoja. Minttu yritti aikansa itse ja lopulta oikeat näppäimet löytyivät. Malttamattomuudestaan huolimatta Minttu oli kuitenkin täysin mukana sadun pauloissa. Kerroin Mintulle uudesta bassosta eli Fifistä. Mintun mielikuvituksen määrää kuvasti se, että Minttu halusi Fifin olevan kilpikonna. Kun välillä virheellisesti muistin sen olevan koira, sain kyllä kuulla asiasta. Minttu oli todella innokas kokeilemaan Fifi kääkee -leikkejä ja hän huudahti aina ennen soittoaan: "Ai näin, kuuntelepa!". Kävimme läpi Prinsessan ja Fifin kävelyretki -kappaleen Mintun kanssa samalla tavalla kuin Kertunkin kanssa. Mintulle uudet sormitukset olivat hieman hankalammat, mutta oikeat sävelet löytyivät melko nopeasti. Isona haasteena oli malttamattomuus, sillä Minttu ei malta kuunnella neuvojani, vaan kokeilee jatkuvasti itse eri vaihtoehtoja, miten uudet asiat pitäisi soittaa – mikä toisaalta on hyväkin asia.

Seuraavalla tunnilla tulen näkemään, mihin suuntaan asiat ovat menossa, mutta tunnista jäi positiivinen kuva! Tuumin, että jatkossa yritän ujuttaa uusien asioiden neuvonnat tarinaan mukaan, sillä sadut Minttu jaksaa kuunnella rauhassa. Mintulla ei ollut vielä uusia olkaremejä, joten soittoasentoa ei voitu vielä parantaa.

5.3 Kolmas soittotunti

5.3.1 Kerttu

Edellisten tuntien soittoläksyt menivät hienosti: Prinsessan ja Fifin Retkilaulu oli sujuva! Kerttu on näppärä oivaltamaan uusia asioita ja on todella tarkka soitossaan! C-, G- ja F-duurisoinnut löytyivät ongelmitta, joten käsi oli paikantanut nopeasti bassopuolen idean. Ainoa asia, joka oli unohtunut, oli Prinssi Gepposen Keppostelulaulun "tikapuuäänet" eli g-f-e-d, mutta näyttämällä sävelet kerran Kerttu oppi ne nopeasti uudestaan.

Keppostelulaulun jälkeen satu jatkuu niin, että Prinsessa Cesilia yllyttää Prinsessin ja Fifin juoksukilpailuun, ja Keppostelulaulu täytyykin soittaa kokonaan eri säestyksellä eli juoksubassolla. Sen muuttaminen oli Kertulle helppoa. Kertun äiti sanoi, että Kerttu haluaa kuulla iltaisin satua ääneen luettuna, joten sadun merkitys on isompi kuin olin osannut kuvitellaan. Täytyisi panostaa vielä enemmän tarinaan ja sen tapahtumiin.

Uutena asiana opettelimme 3/4-tahtilajissa kulkevan kappaleen, Taikalammen Laulun. Se perustuu kivien heittelyyn lampeen, ja kivet muodostavat jokaisella kerralla kolme "leipää" eli rengasta veden pintaan. Valssisäestys perustuu tähän mielikuvaan: perusbasso on jättimölskahdus, ja sointubassot pienempiä molskahduksia. Kerttu oppi mielikuvan avulla uuden säestystavan todella nopeasti. Oikeassa kädessä hyödynnetään jo aiemmin opittuja säveliä, Prinsessan ystäviä ja Prinssin ystäviä. Fifin ystäviksi diskanttipuolelle tulevat jo tutut sävelet Retkilaulusta. Taikalammen Laulun tarkoituksena on uuden tahtilajin lisäksi opettaa käsien yhtäaikaaisuutta ja taukojen merkitystä: oikea käsi soittaa ainoastaan tahdin ykköselle. Tämä

oli Kertulle aluksi hankalaa, bassossa meinasi tulla aina tahdin viimeiselle iskulle perusbassoaani sointubasson sijaan, mutta lopulta kädet suostuivat tekemään yhteistyötä. Olen käyttänyt edelleen nuotteja ainoastaan "karttana". En ole vielä opettanut oikean käden sävelten nimiä, vaan ne ovat edelleen "ystäviä" tai "reittejä", joita pitkin Prinsessa kavereineen matkustaa, mutta en koe sitä ongelmaksi. Oppilas voi seurata nuotista, missä kohtaa hän on menossa kappaleisiin pohjautuvien tarinoiden avulla, vaikka hän ei tietäisi vielä sävelten nimiä. Sävelet ehtivät tulla vielä tutuksi myöhemminkin. Nyt tärkeintä on luoda "peloton" suhde diskanttipuolen näppäimiin, jotta kaikista sävelistä tulisi oppilaalle mutkattomia käyttöä.

Kerttu on pitänyt tähänastisia kappaleita todella helppoina, ja nopeasti kappaleiden ideat ovat löytyneetkin! Tärkeää on, että oppilas pääsee heti soittamaan oikeita kappaleita. Tähän asti kokemukset ovat olleet todella positiivisia Kertun kohdalla. Menimme suoraan asian ytimeen eli soittamiseen, ja siinä sivussa opettelimme sadun avulla ja korvakuulolta monia teoria-asioita, kuten äänten kestot, tauot ja bassopuolen säestykset.

5.3.2 Minttu

Minttu oli saanut uudet olkainremmit harmonikkaansa, ja säädimme ne aluksi kuntoon. Soitin tuntui olkainremmien säätämisen jälkeen Mintusta oudolta. Bassopuolen C:kin löytyi hieman eri kohdasta nyt, kun soitin on oikealla korkeudella. Minttu etenee hieman hitaammin kuin Kerttu rauhattomuutensa takia. Tämä ei kuitenkaan haittaa, sillä tässä satumailmaan perustuvassa alkeisopetusmetodissa ei ole tarkoitus mennä joka soittotunti uusiin asioihin. Jokainen voi omaksua harjoituksia ja kappaleita omaan tahtiinsa ja käyttää yhteen "soittotuntiin" useammankin kerran. Muistelimme Mintun kanssa Pomppu- ja Juoksulaulut, mutta Retkilaulu oli unohtunut joiltain osin. Mintun käytös oli tällä tunnilla todella yllättävä: ai koessani näyttää oikeat sävelet diskanttipuolelta hän tarrasi käteeni kiinni ja heitti sen pois, vaikka ei itse kyennyt löytämään oikeita näppäimiä. Tähän tyttöön täytyy olla todella rauhalliset ja pitkäjänteiset otteet. Minttu kyllä oppii, mutta rauhattomuus on edelleen iso ongelma.

Luotan kuitenkin siihen, että satumaailmaan pohjautuva menetelmä on Mintulle juuri oikeanlainen lähestymistapa soittamiseen. Bassopuolen kanssa oli vielä ongelmia, C:stä meno G:hen ja takaisin sekä C:stä meno F:ään olivat Mintulle hankalia. Niiden sijainteihin ei ole vielä tullut varmuutta, vaan käsi lähti etsimään näppäimiä ihan muualta. Diskantin Minttu hahmotti paremmin, vaikka sormitukset olivat vielä hiukan mutkikas asia.

Emme menneet soittotunnilla vielä Prinssi Gepposen Keppostelulauluun, vaan käytimme koko soittotuntiajan edellisten tuntien asioiden kertaamiseen ja improvisointileikkeihin.

Minttu oli piirtänyt hienot kuvitukset satukirjaan. Satu oli selkeästi vienyt Mintun mensesään ja hän monesti naureskelikin, kun kuuli miten satu jatkuu. Kuvituksella on iso osuus mielenkiinnon ylläpitämisessä. Päätän, että oppilaat saavat olla itse vastuussa kirjan kuvituksesta. Se vahvistaisi tunnetta kirjan omistamisesta ja luulen, että se myös motivoisi menemään sadussa eteenpäin.

5.4 Neljäs soittotunti

5.4.1 Kerttu

Kävimme tunnin aluksi läpi Prinssi Gepposen Keppostelulaulua, sillä se ei ollut vielä jäänyt kokonaan muistiin. Sävelet löytyivät kuitenkin hienosti kertauksen jälkeen. Kerttu soitti mielellään yhdellä sormella pomppimalla näppäimestä toiseen, joten opettelimme kappaleeseen

sormituksia eli sormien "kotipesiä". Soittelimme kappaletta yhdessä, ja hetken kuluttua Kerttu soitti todella sujuvasti käsiä erikseen! Yhdistäminen oli vielä hankalaa, mutta kappaleen idea oli Kertulle selkeä. Juuri tällaisessa tilanteessa toivoisin opettajien katsovan hetkelisesti "sormien läpi" mahdollisia lipsahduksia tai taukoja soitossa. Jos oppilas on varmasti ymmärtänyt kappaleen idean, kappale kannattaa jättää oppilaalle kypsyään seuraavaksi viikoksi. Lapsi omaksuu asioita nopeasti, mutta motoriikka ei välttämättä etene samaa tahtia. Lapselle on tärkeää, että samaan asiaan ei jäädä liian pitkäksi aikaa paikoilleen. Lapsen mielenkiinnon saa parhaiten pidettyä yllä menemällä rohkeasti eteenpäin, ja soittotuntien edetessä voi seurata kappaleiden ja soittajan edistymistä kertaamalla aiemmin opittua.

Seuraavaksi kokeilimme soittaa Taikalammen Laulua. Kappale meni rytmisesti hyvin ja kaikki sävelet löysivät omat paikkansa. Valssisäestyksessä toisen ja kolmannen iskun äänet meinasivat tulla samaan aikaan perusbasson kanssa, mutta sitäkin harjoiteltiin ja se lähti sujumaan "leipien heitto" -mielikuvalla. Opettelimme kappaleen loppuun. Kerttu oppi lopun niin nopeasti, että aikaa jäi tutustua hieman uuteen asiaan eli molliin. Taikalammen Laulu muutettiin molliksi kertomalla, että Prinsessa ja Fifi joivat Taikalammesta vettä, ja Taikalampi aiheutti heille molskis-taian (eli Prinsessa Cesiliasta tuli Cm eli Cesilia-molskis ja Fifiä Fm eli Fifi-molskis). Molli löytyi sujuvasti, ja Kertun ilme oli näkemisen arvoinen – miten haitarin bassopuolelta voikin saada yhtä sormea siirtämällä surullisen kuulaisen soinnun! Opettelimme myös alennusmerkin pikaisesti. Kerttu sai soittoläksyksi opetella Prinssi Gepposen Keppostelulaulun, Taikalammen Laulun kokonaan ja tutustua kotona molliin. Kaikki muutkin vanhat kappaleet ovat jatkuvasti kotiläksynä, mutta kaikkia ei välttämättä joka tunnilla kerrata. Näin oppilaalla säilyy jännitys ja toivon mukaan myös pitkäjänteisyys pitää kaikki jo opetellut asiat muistissa, sillä oppilas ei voi tietää, millä tunnilla opettaja päättää kysyä niitä. Kerttu on edelleen tunnilla todella tarkkaavainen ja iloinen – satumaailma tehoaa hyvin!

Mietin, olenko yrittänyt opettaa liian paljon uusia asioita liian lyhyessä ajassa, ja ovatkohan kappaleet ihan liian pitkiä. Toisaalta kappaleista löytyy toistoa todella paljon sekä tuttuja

säveliä, joihin on tutustuttu aiemmissa kappaleissa. Aion kuitenkin ottaa tämän huomioon jatkossa, ja hieman lyhentää opeteltavia kappaleita.

5.4.2 Minttu

Minttu ei ollut koskenut harmonikkaansa kertaakaan viikon aikana. Mintun äiti haluaisi aina olla mukana seuraamassa Mintun kotiharjoituksia, mutta hän oli ollut niin kiireinen, että soitin oli ollut koko viikon laukussa. Jos harmonikkaa ei ole viikkoon pidetty sylissä, kehitystäkään ei voi odottaa. Päätin aloittaa soittotunnin muistelemalla Mintun kanssa uudelleen Prinsessan ja Fifin Retkilaulua, mutta Minttu totesikin, että ei jaksakaan soittaa taas sitä kappaletta, kun viime tunnillakin sitä soitettiin. Sovimme Mintun kanssa, että muistelemme hetken verran Retkilaulua ja soitamme sitten muuta. Opettajana haluaisi aina pitää oppilaan iloisena ja motivoituneena, mutta oppilaan on myös opittava siihen, että jos opeteltavia asioita ei ole omaksuttu, niitä harjoitellaan. Retkilaulu palautui mieleen, mutta bassojen vaihto oli vieläkin ongelma. Kokeilimme Mintun kanssa kuitenkin juoksukomppia Prinsessan ja Fifin Retkilauluun. Juoksubasso menee usein väärinpäin, eli ongelmaksi tulee sointubasson meno pohjaan ennen perusbassoa. Muistutan Minttua, että ensin pitää astua maahan "tukevammalla jalalla" eli möreämmällä äänellä. Sen jälkeen juoksubasso onnistui. Opettajana täytyisi muistaa antaa tarpeeksi usein asioille lapsenomaisia mielikuvia, sillä Mintunkin kanssa ne ovat ehdoton edellytys etenemisen suhteen.

Kun Retkilaulu oli palautunut kunnolla takaisin mieleen, se jätettiin "hautumaan" seuraaviin soittotuntikertoihin. Minttu oli malttamaton odottamaan, miten satu jatkuu. Menimme siis sadussa eteenpäin ja kerroin tarinan, joka edelsi Prinssi Gepposen Keppostelulaulua. Tarina nauratti Minttua kovasti. Minttu on kuitenkin hieman liian malttamaton opettelemaan uutta

kappaletta. Saimme käytyä koko kappaleen kuitenkin läpi, ja Minttu ymmärsi Keppostelulaulun idean. Seuraavan viikon soittotunti näyttäisi, miten hyvin Minttu muistaa Prinssi Gepposen Keppostelulaulun.

Palkeen käyttö oli vielä ongelmallista, mutta luotin siihen, että harmonikan käsittely luontevoituu kotiharjoittelun lisääntyessä. Koen edelleen satumaaailman olevan oikea opetusmuoto Mintulle, sillä aloittaminen suoraan nuottien nimistä ja teoriasta olisi todella haastavaa rauhattoman lapsen kanssa. Odotan suurella mielenkiinnolla, miten tunnit etenevät.

5.5 Viides soittotunti

5.5.1 Kerttu

Soitimme tunnin aluksi Kertun kanssa kaikki opitut kappaleet läpi. Kertun äiti sanoi, ettei Kerttu ole ehtinyt harjoitella sairastelun takia, mutta olin todella yllättynyt miten hyvin kappaleet sujuivat. Kerttu sai itse valita jokaiseen kappaleeseen vasemman käden säestyksen, ja Kerttu muuttikin todella sujuvasti monen kappaleen pomppubasso-säestyksen juoksubassoksi ja päinvastoin. Taikalammen Laulu oli edistynyt rytmisesti, mutta parin sävelen paikkaa piti korjata. Sävelien korjauksen jälkeen Taikalammen Laulu eteni sujuvasti. Myös molli-versio Taikalammen Laulusta muistui Kertun mieleen nopeasti. Opetin seuraavaksi, mitkä sävelet oikeassa kädessä muuttuivatkaan molskis-taian takia mustiksi. On mielenkiintoista nähdä, muistaisiko Kerttu seuraavalla tunnilla oikeat äänet, sillä niiden paikat opeteltiin vain pikaisesti ulkoa.

Olen alkanut pohtia, missä vaiheessa opetan oppilaille oikean käden sävelten nimiä. Nyt läksyinä olleissa kappaleissa on käyty kaikki C-duuriasteikon sävelet läpi, ja päätän, että seuraavalla kerralla sävelten opettelu alkaa Taikakartta-pelin avulla. Pelissä on kartta Prinsessan linnaan, mutta käytännössä kartan merkit ovat jättimäisiä harmonikan näppäimiä (Liite 2.). Prinsessan pitää löytää Taikakartan avulla tie takaisin linnaan. Oikea reitti muodostuu C-duuriasteikon sävelistä ja tavoitteena on oppia soittamaan C-duuriasteikko sujuvasti. Peliin kuuluvasta korttipakasta (Liite 3.) nostetaan sävel, joka oppilaan pitää löytää, eli ensin tietenkin C. Harmonikan näppäimet ovat nostettavia, ja läpän alta paljastuu, onko valittu sävel oikea. Jos nostaa väärän läpän, eli mustan näppäimen, alta löytyy merirosvotarroja ja mustan sävelen oikea nimi. Tällä tavoin myös mustat äänet tulevat huomioitua ja opittua niiden ylenetyn ja alennetun nimet. Oppilas varmasti hahmottaa jo yhden pelikerran jälkeen, että oikeassa reitissä takaisin Prinsessan linnaan on vain valkoisia näppäimiä, mutta myöhemmin peliä voi käyttää muistipelinä. Oppilas nostaa kortin, esimerkiksi sävelen F, ja hänen pitää löytää se Taikakartasta. Pelikortteihin on myös piirretty viivasto ja sävelen oikea paikka viivastolla. Sävelen nimen voi peittää, jolloin näkyvillä on vain nuottiviivastolle piirretty nuotti ja oppilaan pitää nuottikuvan perusteella muistaa sävelen oikea nimi.

5.5.2 Minttu

Mintun kanssa aloitimme soittamalla ensimmäisellä tunnilla opitut Pomppu- ja Juoksulaulut. Vasemmalla kädellä oli edelleen vaikeuksia löytää oikeat perusbassot. Minttu ei useinkaan anna edes näyttää, miten sormien kuuluisi mennä soinnusta toiseen, vaan heittää käteni aina pois. Jostain syystä paljon bassopuolen havainnollistamisessa käytetty "siirry hissillä yksi kerros suoraan ylös- tai alaspäin" ei ole tehonnut. Minttu metelöi välillä todella paljon, ja pohdin voiko kyseessä olla jokin oppimishäiriö. Saimme kuitenkin soitettua Prinsessan ja

Fifin Retkilaulua kädet erikseen, ja se alkoi ilokseni olla sujuvaa! Minttu on ilmeisen innostunut harmonikan soitosta, mutta opettajan täytyisi vain olla kärsivällinen etenemisen suhteen. Minttu ei ollut ehtinyt taaskaan harjoitella paljoa, ja se tietenkin hidastaa oppimista. Emme päässeet vielä uuteen asiaan, vaan kertosimme Prinssi Gepposen Keppostelulaulua kädet erikseen. Keppostelulaulu etenikin tunnin aikana huimasti – Mintussa on potentiaalia soiton saralla. Siirrymme kuitenkin vasta seuraavalla tunnilla Taikalammen Laulun salaisuuksiin. Mintulle opetellut kappaleet ovat vielä liian pitkiä. Niiden pitäisi olla lyhyempiä, jotta hän ei kyllästyisi.

5.6 Yhteenveto opetuskokeilusta ja siitä, miten satu jatkui

Opetuskokeilu oli todella antoisa ja antoi paljon ajattelemisen aihetta metodin eteenpäin viemisestä. Olin positiivisesti yllättynyt siitä, miten sadun kautta sai niin tiiviin yhteyden oppilaisiin. Oma roolini satutätinä varmasti kaipaisi vielä lisää harjoituttamista, sillä ensimmäisten tuntien aikana pohdin kovasti omaa uskottavuuttani sadun kertojana. Tietenkin mukana oli epävarmuutta koko satumaailmaan pohjautuvan alkeisopetusmetodini toimivuudesta, mutta jokaisen soittotunnin jälkeen sain lisää varmuutta ja uuden sysäyksen tehdä satua eteenpäin. Heittäytymällä ja kokeilemalla rohkeasti uusia asioita oppii paljon. On selvästi tärkeää uskaltautua pois omalta mukavuusalueeltaan.

Soittotuntien jälkeen mietin, mitkä asiat kaipasivat lisäkehittelyä ja mitkä toimivat. Jokainen lapsi on erilainen, joten jokin asia mikä toimii toisella, voi olla ihan väärä lähestymistapa toiselle. Vaikka Kerttu ja Minttu ovat luonteeltaan erilaisia, satumaailman harjoitukset ja leikit tehosivat molempiin samalla tavalla, mutta eri tahdissa. Kappaleen pituudet olivat iso

mietinnän aihe. Lyhensin välillä kappaleita parin rivin mittaisiksi, mutta päädyin kuitenkin pitempiin versioihin. Opettajat voivat oman harkintansa mukaan lyhentää harjoituksia oppilaan taitotason ja keskittymiskyvyn mukaisesti.

Liitteenä oleva Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta -oppikirjaluonnos on tämänhetkinen versio muokkausteni jälkeen. Siihen on lisätty tapahtumia satuihin ja lisää nuottiesimerkkejä havainnollistamaan satujen harjoituksia ja leikkejä.

Haluan korostaa, että aina uuden asian satumaailman kautta opittuaan lapselle voi opettaa hänelle tutun lastenlaulun jo olemassa olevista alkeisoppikirjoista. Lapsen korva tarvitsee tuttuja melodioita uusien kappaleiden rinnalle jatkuvasti. Kokeilimme Kertun ja Mintun kanssa soittaa saduissa opittuihin uusiin asioihin ja säveliin pohjautuvia kappaleita, esimerkiksi Jaakko kulta, Satu meni saunaan, Ukko Nooa, Piiri pieni pyörii ja Tuiki tuiki tähtönen. Annoin lapsille vapaat kädet bassosäestyksen suhteen tutuissa lastenlauluissakin, joten he saivat itse päättää, soitetaanko säestys juoksubassolla, pomppubassolla vai paikoillaan seisovalla bassolla. Se kasvattaa lapsen luovuutta. Satumaailmaa voi käyttää myös näissä tutuissa lauluissa hyödyksi satuhahmojen nimiä käyttäen. Esimerkiksi C-duurissa menevää Ukko Nooa opettaisin näin: "Katso, tässäkin laulussa bassossa on Cesilia ja Gepponen, voit valita itse säestystyylin. Diskantissa ovat tutut ystävät Prinsessan ja Prinssin Pomppu- ja Juoksu- laulusta, laitat vain etusormen ja keskisormen Prinsessan ystävien päälle ja peukalon ja nimettömän Prinssin ystävien päälle. Lähdetään katsomaan missä järjestyksessä oikean käden näppäimiä painetaan."

Jatkossa aion ottaa käyttöön harmonikan diskanttipuoleen perustuvan Taikakartta-pelin jo paljon aikaisemmassa vaiheessa. Tässä kokeilussani se ei tietenkään ollut mahdollista, sillä keksin pelin vasta sadun loppupuolella. Kun otin pelilaudan käyttöön Kertun ja Mintun kanssa, he oppivat sävelten nimet ja paikat parissa soittotunnissa. Pelistä tuli ”hitti”, ja oppilaat halusivat pelata sitä joka tunti aina eri tavalla ja näin haastoivat itsensäkin muistamaan

tarkasti kaikki sävelet ja löytämään ne harmonikan näppäimistöltä ja nuottiviivastolta. Kun Kerttu ja Minttu oppivat sävelet, annoin heille tehtäväksi kirjoittaa niiden nimet jo opittuihin sadun kappaleisiin. Pelaaminen oli siitä lähtien tärkeä osa soittotuntien sisältöä. Oppilaiden mieli pysyi virkeänä, kun välillä opettelimme musiikkiin liittyviä asioita ilman soitinta.

Sadussa oli jäljellä vielä yksi kappale Taikalammen Laulun ja siitä tehdyn molliversion jälkeen, Tattien Karnevaaliblues. Se perustuu saman kuvion toistamiseen, jolloin vain oikean käden paikkaa vaihtamalla voi soittaa koko kappaleen. Bassopuolella käytetään ainoastaan perusbassoja, joten vasemman käden sormet voivat lepäillä vierekkäisillä G-, C- ja F-äänillä. Taikakartta-peliä hyödyntämällä opettelimme diskanttipuolen alennettujen sävelten nimet. Tattien Karnevaaliblues -kappaleeseen on olemassa myös toinen ja kolmas ääni, joten se toimii myös ensimmäisenä yhteissoittokappaleena.

Aion kehittää satumaailmaan perustuvan alkeisopetusmetodini oppikirjaksi asti, sillä uskon vahvasti sen auttavan monia opettajia pienten oppilaiden kanssa. Toivoisin opettajien uskaltavan heittäytyä satumaailmaan yhdessä lasten kanssa!

6 POHDINTA

Lapsilähtöisen alkeisopetusmetodini Prinsessa Cesilian Musiikkivaltakunta kehittäminen ja testaaminen oli todella mielenkiintoinen prosessi. Oman mielikuvituksen ja luovuuden irti päästäminen oli tässä tutkimuksessa ehdottoman tärkeää, sillä se oli ainoa väylä päästä lähemmäs

lapsen ajatusmaailmaa. Kommunikoiminen ja monipuolinen vuorovaikutus lasten kanssa avarsi omaa ajatteluanikin todella paljon. Oli jopa huvittavaa seurata, kuinka hyvin lapset omaksuivat uusia asioita vain antamalla niille eri nimet alkeisopetusmenetelmäni tarinoiden kautta. En suunnitellut tarinaa yhtään eteenpäin ennen kuin olin pitänyt edellisen aiheen soit-totunnit molemmille tutkimuksessa mukana olleille oppilailleni. Tällä tavoin pystyin etene-mään täysin lapsien ehdoilla ja pohtimaan, mihin asioihin olisi syytä keskittyä seuraavaksi. Etenimme siis soittotunti kerrallaan -periaatteella koko tutkimukseni ajan. Se haastoi minut niin opettajana, tarinan kertojana kuin säveltäjänäkin, sillä kaiken muun opetustyön ohella täytyi luoda täysin uutta materiaalia jo seuraavan viikon soittotunneille.

Pohdin sitä, mitä olisi voinut tehdä toisin. Isoimmaksi muutoksen kohteeksi nousee nuottien oikeiden nimien opettaminen jo aikaisemmassa vaiheessa. Tällä tarkoitan lähinnä diskantti-puolen säveliä, sillä ne ovat pitkän aikaa vain bassopuolen asukkaiden ystäviä. Keksiessäni Taikakartta-pelin (Liite 2.), otin sen käyttöön joka tunnilla oppilaideni kanssa ja pelates-samme sitä eri tavoin he oppivat C-duuriasteikon sävelet todella nopeasti. Otin Taikakartan mukaan jo ensimmäisille tunneille testatessani satumaailmaan perustuvaa metodiani myö- hemmin muilla oppilaillani. Näin lapsen tietämys diskanttipuolen ystävistä laajeni tuntien kuluessa ja täysin lapsen omassa tahdissa sävelten oikeiksi nimiksi. Halusin kuitenkin edel- leen käyttää diskanttipuolen näppäimistä myös "ystävä" nimitystä, sillä en halunnut luoda pienille lapsille paineita muistaa sävelien oikeita nimiä heti. Soittamisessa täytyy säilyä ren- tous ja hauskuus. Osa lapsista ei osaa välttämättä vielä lukea tai tunne kirjaimia, joten miten heiltä edes voisi odottaa sävelten muistamista. Tärkein asia metodissani on löytää bassopuo- len C-duuri eli Prinsessa Cesilia, ja jo pelkästään sen muistamisella lapsi pystyy soittamaan alkeisopetusmetodin harjoituksia tietämättä muista sävelistä vielä yhtään mitään.

Satumaailman kautta oppiminen ei hidastanut tutkimuksen kohteena olevien oppilaiden mu- siikillista kehitystä, vaan toi laaja-alaista näkökenttää oppilaille instrumentistaan ja soittami- sesta jo varhaisessa vaiheessa lapsenomaisella lähestymistavalla. Satumaailmasta saadun vahvan teoreettisen pohjan takia lapsille ei tuottanut vaikeuksia hahmottaa nuotteja ja niissä

olevia rytmejä siirtyessämme soittamaan kappaleita muista alkeisoppikirjoista. Satumaailmaan perustuva alkeisopetusmetodini (Liite 1.) on tarkoitus julkaista oppikirjaksi viimeistelytyön jälkeen.

LÄHTEET

Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhannen musiikkikasvatusta. Osa 1. Joensuu: Joensuu University Press.

Anttila, P. 2005. Ilmaisui, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Artefakta 16: Akatiimi Oy.

Haanpää, K. 2008. Opettaa musiikkia ja opettaa musiikin avulla. Opinnäytetyö Jyväskylän Ammattikorkeakoulu.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja Kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkelä, L. 1993. Musiikki Varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Kuusinen, J. 1991. Kasvatuspsykologia. Helsinki: WSOY.

Piaget, J. & Inhelder, B. 1974. The Child's Construction of Quantities. Routledge & Kegan Paul.

LIITE 1

OLIPA KERRAN PRINSESSA CESILIA...

...joka asui Harmonikkamaassa.

Prinsessan tunnisti hienosta timantistaan tai sitten kuopasta, jos Prinssi Gepponen (kuulet hänestä myöhemmin lisää) on pihistänyt Prinsessan timantin.

***Löydätkö Prinsessa Cesilian harmonikkasi bassopuolelta?**

Prinsessa on vauhdikas tyttö, hän rakastaa pomppimista ja juoksemista!

***Kuvittele, että sormesi ovat Prinsessan jalat. Miltä voisi kuulostaa kun Prinsessa Cesilia pomppii?**

***Miltä voisi kuulostaa kun Prinsessa Cesilia juoksee?**

Nyt on aika ottaa Prinsessa Cesilian ystävät eli kaikki diskanttipuolen valkoiset ja mustat näppäimet mukaan!

Prinsessa haluaa leikkiä Prinsessa käskee -leikkiä, eli Prinsessa näyttää mallia ja aina joku hänen ystävistään tekee saman perässä.

***Miltä voisi kuulostaa, kun Prinsessa pomppii ja sen jälkeen kuka tahansa hänen ystävistään pomppii samalla tavalla?**

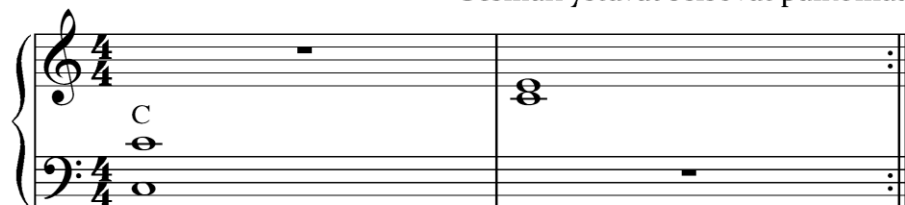
***Entäpä, jos Prinsessa juoksee ja joku hänen ystävistään matkii perässä?**

Kurkkaa seuraavalle sivulle niin voit kokeilla miltä Prinsessa käskee –leikki kuulostaa minun valitsemillani sävelillä!

PRINSESSA KÄSKEE - leikki

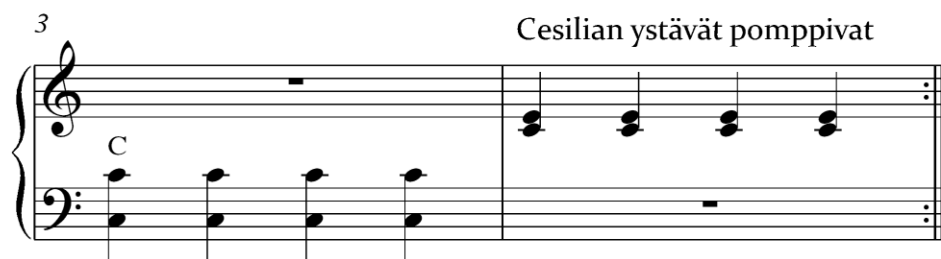
Voit käyttää mitä tahansa Prinsessa Cesilian ystäviä leikissä mukana!

Cesilian ystävät seisovat paikoillaan

Cesilia seisoo paikoillaan

Cesilian ystävät pomppivat

Cesilia pomppii

Cesilian ystävät juoksevat

Cesilia juoksee

PRINSSI GEPPONEN

Prinssi Gepponen on toinen Musiikkivaltakunnan kuninkaallisista. Prinssi Gepponen asuu Prinsessa Cesilian yläpuolella.

***Löydätkö Prinssi Gepposen?**

Prinssi Gepponen ei enää malta katsella vierestä Prinsessan leikkiä, vaan tahtoo mukaan!

***Kokeile kaikki samat leikit Prinssi Gepposella!**

Nyt on aika ottaa kaikki Musiikkivaltakunnan asukkaat mukaan! Pompitaan, juostaan ja seisoskellaan Prinsessa Cesilialla ja Prinssi Gepposella, ja otetaan heidän ystävänsäkin mukaan!

***Kokeile tehdä omia kappaleita Prinsessalla ja Prinssillä ja heidän ystävillään!**

Nyt saat ensimmäiset läksykappaleet:

Prinsessan ja Prinssin Pomppulaulun

sekä

Prinsessan ja Prinssin Juoksulaulun!

PRINSESSAN JA PRINSSIN POMPPULAULU

5

Copyright © Henna-Maija Vannemaa

The musical score for 'Prinssin ja prinsessan pomppulaulu' is written in 4/4 time. It consists of two systems of four measures each. The first system starts with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The bass line features a steady eighth-note accompaniment in the left hand, while the right hand plays a series of chords. The second system continues the melody and accompaniment, ending with a double bar line. The score is marked with a '5' at the beginning of the second system.

PRINSESSAN JA PRINSSIN JUOKSULAULU

5

Copyright © Henna-Maija Vannemaa

The musical score for 'Prinssin ja prinsessan juoksulaulu' is written in 4/4 time. It consists of two systems of four measures each. The first system starts with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The bass line features a steady eighth-note accompaniment in the left hand, while the right hand plays a series of chords. The second system continues the melody and accompaniment, ending with a double bar line. The score is marked with a '5' at the beginning of the second system.

Prinsessan ja Prinssin leikit kuulostivat todella hyviltä!
Nyt Pomppulaulun ja Juoksulaulun voisi kokeilla soittaa
vielä kädet yhdessä!

***Miltä kuulostaisi, jos Prinsessa ja Prinsessan
ystävät pomppivat samaan aikaan?**

3 Cesilian ystävät pomppivat

Cesilia pomppii

***Kokeile sama leikki Prinssillä ja Prinssin ystävillä!**

Pomppimisen jälkeen kaikki pistävät yhtä aikaa
juoksuksi:

***Juoksuta Prinsessa Cesiliaa ja hänen ystäviään
samaa matkaa, ensin keskisormet pohjaan ja sen
jälkeen etusormet yhtä aikaa pohjaan!**

Cesilia juoksee

Noin vauhdikkaan juoksemisen jälkeen on hyvä levätä ja
antaa sormillekin rauhallista seisoskeluaikaa!

***Miltä kuulostaisi, jos Prinsessa seisoisi paikoillaan
Prinsessan ystävien pomppimisen ajan?**

***Sen jälkeen voit vaihtaa rooleja, Prinsessan ystävät
voisivat seisokella paikoillaan Prinsessan
pomppimisen ajan!**

Cesilian ystävät pomppivat Cesilian ystävät seisovat

Cesilia seisoo Cesilia pomppii

FIFI

Prinsessa Cesilia ja Prinssi Gepponen ovat todella eläinrakkaita. Heillä on yhteinen lemmikkieläin nimeltään Fifi.

***Mikä eläin Fifi voisi olla? Voit piirtää Fifin tähän!**

Fifin koti on Prinsessan alapuolella.

***Löydätkö Fifin?**

***Kokeile pomppu- ja juoksuleikkejä Fifin ja tämän eläinystävien kanssa!**

Eräänä aurinkoisena syyspäivänä Prinsessa Cesilia ja Fifi päättivät lähteä kävelyretkelle Musiikkivaltakunnan laaksoon. Laakso oli täynnä ihania puita, mustikkapensaita ja pieniä kukkuloita, joiden yli piti kiivetä. Voi miten kiva retkipäivä heille tulisi!

***Kokeile soittaa seuraavalla sivulla oleva Prinsessan ja Fifi Retkilaulu!**

Laulussa Prinsessa pomppii ystävien muodostamaa suoraa tietä pitkin, ja Fifi pomppii väistellen mustikkapensaita, jotka ovat ystävien välissä. Kävelyretkellä tulee vastaan myös erikorkuisia kukkuloita, kiipeä niiden yli!

Prinsessan ja Fifin Retkilaulu

Suora tie Mustikkapensaiden
väästely Suora tie Kukkulan ylitys

C F C

Kukaan ei pompi

5

F C F

9

C F C

Prinsessa Cesilian ja Fifin retkipäivä oli ihanan
rauhallinen, kunnes Prinssi Gepponen huomasi
Prinsessan ja Fifin lähteneen kahdestaan retkelle!

"Voi kurjuuksien kurjuus",

ajatteli Prinssi Gepponen,

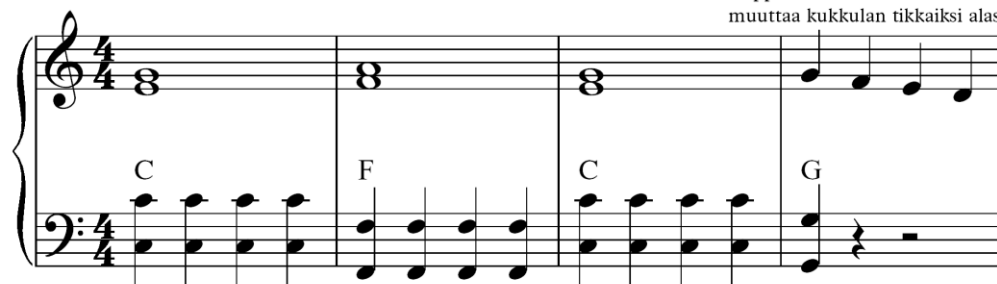
"olisin halunnut lähteä mukaan. Nyt kyllä käyn vähän
keppostelemassa!"

Ja niin Prinssi Gepponen tunkeutui Prinsessan ja Fifin
Retkilauluun ja muutti sen Keppostelulauluksi!

***Kokeile soittaa Prinssi Gepposen Keppostelulaulu
ja kuuntele miten Prinssi Gepponen onnistuu
keppostelevaan!**

PRINSSI GEPOSEN KEPPOSTELULAULU

Keppostelu alkaa! Prinssi
muuttaa kukkulan tikkaiksi alaspäin!

Prinssi käy vielä kerran
keppostelemassa

Prinssi Gepponen naureskelee hersyvästi onnistuttuaan keppostelevaan Prinsessan ja Fifin kävelyretkellä. Prinssi onnistui muuttamaan kappaleen Prinsessan ja Prinssin Pomppulauluksi! Mikään ei piristä yhtä hyvin kuin kunnon kepponen!

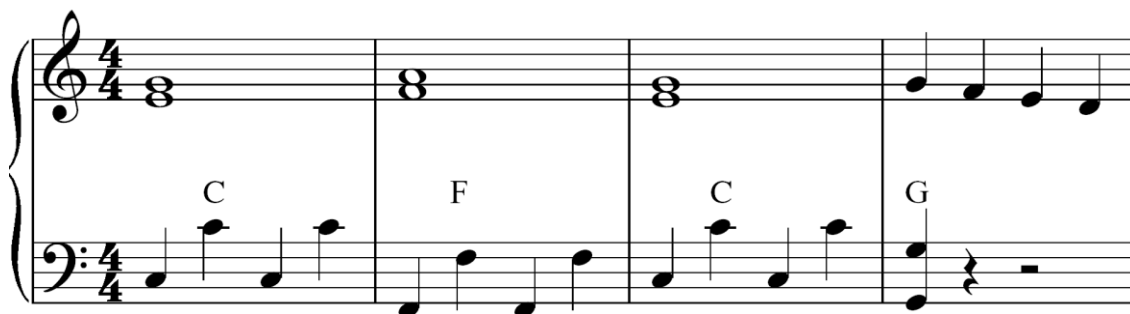
Prinsessa ja Fifi ovat aluksi hieman harmissaan, kun Prinssi Gepponen tuli tuolla tavalla häiritsemään heidän mukavaa metsäkävelyretkeään, mutta pian kolmikko tallusteli yhdessä hyväntuulisena eteenpäin.

Prinsessa Cesilia kuulee kauempaa liplattavan veden ääntä ja päättää ehdottaa kilpajuoksua kauniin lammen rannalle! Prinsessa on aina pitänyt juoksemisesta ja olisi todella hauskaa ottaa leikkimielinen kisa kavereiden kanssa.

***Miltä Prinssi Gepposen Keppostelulaulu kuulostaisi, jos Prinsessa, Prinssi ja Fifi juoksisivat koko matkan ajan?**

Tästä kuvasta näet, montako juoksuaskelta Cesilia ja Fifi ottavat!

Bassopuolen asukkaat juoksevat!

TAIKALAMPI

Prinsessa Cesilia, Prinssi Gepponen ja Fifi saapuivat
 puuskuttaen ja naureskellen lammen rannalle -
 juoksukilpailu oli ollut hurjan hauska ja
 Keppostelulaulu kuulosti todella kivalta eri tavalla
 soitettuna!

Taikalampi oli kauniin sininen, ja sen pinta oli ihan
 tasainen. Prinssi Gepponen sai idean - he voisivat
 heitellä kiviä lampeen, ja kokeilla saada kivet
 pomppimaan lammen pinnalla!

"Silloin lammen pintaan muodostuisi kauniita
 kuvioita!",
 Prinsessakin innostui.

Prinssi muisteli kuulleensa, että Taikalampi oli viekas lampi, mutta ei muistanut minkä takia. Taikalampi selvästi jekkuili heidän kanssaan, sillä Prinsessa, Prinssi ja Fifi saivat jokainen heitettyä joka ikisellä kerralla vain kolme "leipää" kivillään.

***Miltä kivien osuminen lampeen voisi kuulostaa, jos ensimmäinen läiskähdys olisi möreän kuuloinen ja kaksi seuraavaa kirkkaamman ja iloisen kuuloisia?**

ISO MOLSKAHDUS

***Kokeillaan soittaa Taikalammen laulu!**

TAIKALAMMEN LAULU

pienet molskahdukset
C

ISO MOLSKAHDUS

5

9

F

13

G

17

C C G C

The musical score is for a piece titled "TAIKALAMMEN LAULU". It is written in 3/4 time and consists of a piano accompaniment. The score is divided into five systems, each starting with a measure number (5, 9, 13, 17) and a key signature (C, F, G, C/G). The first system is labeled "pienet molskahdukset" and "C". The second system is labeled "ISO MOLSKAHDUS". The third system is labeled "F". The fourth system is labeled "G". The fifth system is labeled "C C G C". The piano part features a simple melody in the right hand and a bass line in the left hand, with chords indicated by letters C, F, G, and C/G.

Kivien heittelyn jälkeen Prinsessaa ja Fifiä janotti, mutta heillä ei ollut yhtään juotavaa mukana. Eväät olivat unohtuneet Prinsessan kotiin!

Prinssi Gepposta ei janottanut, mutta Prinsessa ja Fifi päättivät maistaa vettä lammesta. Vesi oli niin kauniin sinistäkin! Prinsessa maistoi ensin ja vesi maistui ihanalta! Yhtä aikaa mansikoilta, vadelmilta, mustikoilta, karkeilta, jäätelöltä, ja oikeastaan vesi maistui kaikelta, mistä Prinsessa piti.

“Ihmeellistä!”

huudahti Prinsessa,

“maista sinäkin Fifi, tämä on kuin karkkipäivä!”

Fifi maistoi myös innoissaan Taikalammen vettä, ja pian Prinsessa ja Fifi huudahtelivat kilpaa mille kaikille ihanille ja makeille asioille vesi maistuu.

Prinssi Gepponen seurasi tilannetta vierestä, ja yhtäkkiä hänen mieleensä palautui tarina mitä hän aiemmin ei ollut muistanut. Tarina kertoi Taikalammesta, joka oli piilossa metsän keskellä. Sen pinta oli uskomattoman tasainen ja se vangitsi vierailijoidensa huomion täysin.

Taikalampi toteutti vierailijoidensa toiveet näiden maistettua vettä, mutta sen jälkeen paljasti todellisen luonteensa!

Yhtäkkiä Prinsessan ja Fifin ilmeet muuttuivat surullisiksi ja nyrpeiksi. Prinssi ei ollut koskaan nähnyt ketään niin murheellisina!

“Taikalampi teki teille molskis-taian!” Prinssi
Gepponen huusi hädissään.

***Katso pian seuraavalta sivulta, mitä tapahtui
Lammen Taikalaululle! Fifi ja Prinsessan
etukirjainten perään on ilmestynyt m-kirjain, eli
he ovat molskis-taian vaikutuksessa!**

TAIKALAMMEN SURULLINEN LAULU

Cesilia ja Fifi ovat molskis-taian vaikutuksessa!

Cm

5

Cm

9

Fm

13

G

17

Cm

Cm G Cm

***Katso vielä uudestaankin nuottia, mitkä muut asiat ovat muuttuneet?**

Molskis-taian vaikutuksen alaisiksi joutuvat aina myös Prinsessa Cesilian ja Fifin kaksi ystävää. Heidän eteensä nuottiviivastolle ilmestyy taikasauva, joka muuttaa valkoiset näppäimet

LAKRITSINAPPULOIKSI!

Kokeillaan, mitä molskis-taika on aiheuttanut ja soitetaan Lammen Surullinen Taikalaulu!

MOLSKIS-TAIKA

Prinsessa Cesilia ja Fifi eivät voineet uskoa, mitä vedenjuonti Taikalammesta oli heille aiheuttanut! Lammen Taikalaulusta oli todella tullut Lammen surullinen Taikalaulu!

"Kaikki kuulostaa nyt todella surulliselta", Prinsessa sanoi, "ja kaikki on sen kummallisen molskis-taian syytä!"

"Minustakin kaikki kuulostaa nyt surulliselta, mutta minusta se on myös todella hauskaa, että kaikki kuulostaa ihan erilaiselta!" Fifi tuumi. "Mitenköhän kauan tämä molskis-taika oikein kestää?"

"Varmaankin niin kauan, että aurinko alkaa laskea.
Silloin Taikalammen taiat yleensä lakkaavat", Prinssi
Gepponen sanoi ja oli ihan oikeassa.

Auringon laskuun on sen verran aikaa, että nyt kaikki
kappaleet Prinsessan ja Prinssin Pomppulaulusta
lähtien ovat muuttuneet molskis-taian takia
surullisiksi!

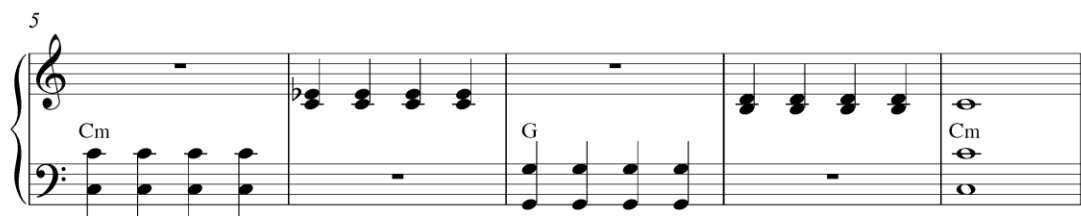

**Katso mitä on tapahtunut Prinsessan ja Prinssin
Pomppulaululle ja Prinsessan ja Fifin
Retkilaululle!**

Mitkä asiat ovat muuttuneet?

Kokeile soittaa!

**PRINSESSAN JA PRINSSIN
SURULLINEN
POMPPULAULU**

Prinsessan ja Fifin Surullinen Retkilaulu

Suora tie Mustikkapensaiden
väistely Suora tie Kukkulan ylitys

Cm Fm Cm

Kukaan ei pompi

5

Fm Cm Fm

9

Cm Fm Cm

***Voit kokeilla muuttaa itse muut oppimasi
kappaleet surullisiksi!**

***Voit myös kokeilla säveltää oman molskis-
taikakappaleen!**

Muista myös soittaa oppimiasi kappaleita iloisen
kuuloisena, ettei molskis-taika muuta pitkäksi aikaa
harmonikkaasi surulliseksi!

TAIKAKARTTA

Ilta alkoi hämärtyä ja aurinko laski Musiikkivaltakunnan laakson taakse. Molskis-taian vaikutus alkoi kaikota auringonlaskun myötä (aivan kuten Prinssi Gepponen oli arvellutkin). Prinsessa Cesilia, Prinssi Gepponen ja Fifi päättivät lähteä taivaltamaan takaisin kotiin. Kävelyretki olikin ollut tavallista pidempi kaikkien sattumusten vuoksi, joten ystävykset olivat jo melko väsyneitä.

"Hmm... Cesilia?",

Prinssi Gepponen sanoi epäröiden,

“mistäpäin me tulimmekaan tänne Taikalammelle?”

"Ehkäpä tuolta! Eikun odotas... Tuolta! Ei... Tuolta sittenkin tai ehkä kuitenkin tuolta...",

Prinsessa sanoi ja huomasi olevansa itsekin hiukan epätietoinen oikeasta suunnasta.

"Fifi, muistatko sinä?"

Fifi pudisteli päätänsä.

Voi ei, miten ystävykset nyt löytäisivät takaisin Prinsessan linnaan! Ulkona oli jo todella hämärää, aurinko oli melkein painunut kokonaan taivaanrannan taakse vieden viimeisetkin valonsäteet mennessään.

Yhtäkkiä Prinssin ilme kirkastui: hän oli saanut jo vuosia sitten Taikakartan vanhalta ja viisaalta metsän menninkäiseltä. Taikakartta opastaa perille sinne minne eksynyt matkalainen milloinkin haluaisi! Prinssi on siitä asti säilyttänyt Taikakarttaa takkinsa sisätaskussa, ja siellä se oli edelleen.

***Nyt meidän pitää auttaa ystävyksiä löytämään tie kotiin! Mutta varo: Taikakartta voi johtaa välillä harhaan, yritetään löytää oikea reitti ja kokeillaan sen jälkeen soittaa miltä reitti kuulostaa!**

TATTIEN KARNEVAALIT

Prinsessa Cesilia ystävineen oli todella helpottunut,
kun he löysivät reitin takaisin linnaan!

”KIITOS AVUSTA”,

Prinsessa, Prinssi ja Fifi hihkaisevat Sinulle iloisena!

Juuri kun ystävykset olivat astumassa sisään
lämmittelemään ja keittämään kaakaota, he alkoivat
kuulla kummaa ääntä. Ihan kuin ääni tulisi jostain
ihan heidän lähetyviltään...

Fifi huomasi heti mistä äänet kantautuivat! Linnan seinustalla oli hurjan paljon sieniä – tatteja pilvin pimein! Tatit olivat seuranneet heitä koko matkan ajan metsästä linnaan asti. Silloin Fifi muisti, että oli matkan aikana astunut johonkin pehmeään – olikohan hän astunut tatin päälle ja nyt tatit olivat tulleet kostamaan hänelle?

Tateista kantautui kuitenkin todella hauskan kuuloinen melodia! Pian selvisi, että tateilla oli karnevaalijuhlat käynnissä ja he olivat tulleet pyytämään Prinsessa Cesiliaa, Prinssi Gepposta ja Fifiä mukaan juhlimaan. Ystävysten väsymys unohtui saman tien - kuka voisi sanoa "ei" tattien karnevaaleille!

***Kokeillaan, miltä Tattien Karnevaaliblues kuulostaa ja mennään mukaan juhlimaan yhdessä Prinsessa Cesilian, Prinssi Gepposen, Fifin ja satojen iloisten tattien kanssa!**

***Prinsessa, Prinssi ja Fifi ovat niin iloisia, että päättävät hyppiä koko kappaleen ajan yhdellä jalalla!**

NYT MUKAAN KARNEVAALIRIEHAAN!

TATTIEN KARNEVAALI

BLUES

Kokeile tunnistaa, milloin on Cesilian, Fifin ja Gepposen
vuoro pomppia yhdellä jalalla äänten korkeuksien perusteella!

Cesilia pomppii yhdellä jalalla

Fifi pomppii yhdellä jalalla

*Gepponen pomppii
yhdellä jalalla*

LIITE 2

LIITE 3

